

Luka

Luka Yesu a Fe Xibaru Faɓin

Naxan Σεβε

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane σεβε Alaa Nii Sariɓanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito σεβεxi nen fɔ ɓεε tonge saxan e nun suulun ɓɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Luka mi yi Yesu fɔxɔ ra a dunuɓa yi gidini. A denkeleya Yesu te xanbin nin kore xɔnna ma Xera Pɔli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lɔnnixi ki faɓi. A siga nen Yesu a xarandiine fema Yerusalɛn taani, a yi Yesu a fe birin fεσεφεσε alogo a xa dentεγεε kamalixin sa dunuɓa muxune birin xa. A σεβεxi muxuna nde nan ma naxan xili, “Teyofili.” A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna nεεn fa fala “Ala Xanu Muxuna.” Han to, a mɔn σεβεxi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yɛbama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuɓa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn yi kabanako wuyaxi liga. Luka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi, na fan yɛbaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaa Diin na kii naxan yi. Na feen σεβεxi Luka 1.34-35 kui. Ala mi findε diin sɔtɔ muxun na alo adamadiine diin sɔtɔn kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nen alo a dunuɓa da a

fala xuiin xɔn ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuɲa yi. Xa a fafe mi toxi dunuɲa yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaa Diin na.

¹ N xɔyin Teyofili,*

Muxu wuyaxi bata seβenla ti lan feene ma naxanye liga nxu yeε xɔri. ² E feene yeβaxi nen alo sereya kɛndene a fala e xa kii naxan yi, xabu a fɔlɔni, naxanye Alaa falan nalima. ³ Awa, n xɔyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e feεefεε ki faɲi xabu a fɔlɔni. N bata n miri a ma, n naxa, “A lan n xa a seβε ki faɲi, n yi a rasiga i ma.” ⁴ N ni ito ligaxi nen alogo i xa na feene birin ɲɔndin kolon i xaranxi naxanye ma.

Yoni bari feen yi fala

⁵ Ito birin fɔlɔxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari naxan yi kelixi saraxarali Abiya bɔnsɔnni. A ɲaxanla yi xili Elisabeti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bɔnsɔnna nin. ⁶ E firinna birin yi tinxin Ala yeε ra yi, e yi Marigina yamarin nun a sariyan birin suxi. ⁷ Dii yo mi yi e yii nun, amasɔtɔ gbantan nan yi Elisabeti ra, e firinna birin bata yi fori han!

⁸ Lɔxɔna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa, ⁹ e yi a sugandi masensenna

* **1:1:** Teyofili: Muxu xinla na a ra naxan bunna neen, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.”

xɔn alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi, al-
 ogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan gan-
 deni. ¹⁰ Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxan-
 dideni wusulanna gan waxatini, ¹¹ nayi, Marigina
 malekan yi mini kɛnɛnni a xa, a ti wusulan ganden
 yiifanna ma. ¹² Sakari malekan to waxatin naxan
 yi, a kuisan, a gaxu. ¹³ Koni malekan yi a fala a xa,
 a naxa, “Sakari, i nama gaxu! Ala bata i xuiin mɛ, i
 ya ɲaxanla, Elisabeti dii xɛmɛn sɔtɔma nɛn i xa, i yi
 a xili sa Yoni. ¹⁴ I sɛwama nɛn, muxu wuyaxi fan
 yi sɛwa a bari feen na. ¹⁵ Amasɔtɔ a findima nɛn
 muxu gbeen na Marigin yɛtagi. A nama manpaan
 min, a nama dɔlɔ ma se yo min. A lugoma nɛn
 Alaa Nii Sariɲanxin na xabu a nga kui waxatin
 naxan yi. ¹⁶ A fama nɛn Isirayila kaan wuyaxi ra e
 Marigina Ala ma. ¹⁷ A sigama Marigina xɛrayaan
 na nɛn senbɛni alo Nabi Eli† a liga kii naxan yi. A
 yi dii fafane bɔɲɛn nafindi e diine ma. A yi muxu
 murutɛxine masara, e miriyaan yi liga alo tinxin
 muxune, alogo a xa yamani tɔn Ala xa ki faji.”

¹⁸ Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, “N na a
 kolonma di, fa fala ɲɔndi nan ito ra? N tan bata
 fori, n ma ɲaxanla fan bata fori.”

¹⁹ Malekan yi a yabi, a naxa, “Baraka Yibirila
 nan n tan na, naxan tima Ala yɛtagi. A tan nan
 n xɛxi i ma feni ito Xibaru Fajin nalideni i ma.
²⁰ Koni bayo i mi laxi n ma falan na, naxan sa
 kamalima a waxatini, i findima nɛn bobon na, i mi
 falan tima han na yi liga.”

²¹ Na waxatini, yamaan yi Sakari mamɛma. E
 yi kɔntɔfili bayo a bata yi bu Ala Batu Banxini.

† **1:17:** A mato Malaki 3.23-24 kui.

²² Koni a to mini, a mi nɔ falan tiyε e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe toon ti Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga e xa bayo a mi yi nɔε falan tiyε.

²³ A wali lɔxɔne ɲanxina Ala xa, Sakari yi xεtε a konni. ²⁴ Na dangu xanbini, a ɲaxanla Elisabeti yi fudikan. Kike suulun, a mi mini tandeni. ²⁵ A yi a fala, a naxa, “Marigina ito nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma yagin ba n ma n ma muxune tagi.”

Yesu bari feen yi fala

²⁶ Elisabeti kuiin kike senninna, Ala yi maleka Yibirila rasiga Galile taana nde yi naxan xili “Nasarɛti.” ²⁷ A falan ti sungutun nasɔlɔnxin xa, xεmɛna nde bata yi a masuxu naxan yi xili Yusufu, Manga Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan yi na ra. Na sungutun nasɔlɔnxin yi xili nɛn Mariyama. ²⁸ Malekan yi fa a fɛma, a naxa, “Sɛwani i xa Ala fe faɲin nagidixi i tan naxan ma. Marigina i xɔn!”

²⁹ Mariyama yi kuisan malekana falana fe ra, a yi a miri a xɔntɔnna bunna ma. ³⁰ Malekan yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama, i nama gaxu amasɔtɔ Ala bata maragidi faɲin fi i ma. ³¹ I fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn sɔtɔ, i yi a xili sa Yesu.† ³² A binyen sɔtɔma nɛn, a xili bama nɛn a Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna. Marigina Ala a findima nɛn mangan na alo a benba Dawuda yi kii naxan yi. ³³ A findima nɛn Yaxuba bɔnsɔnna mangan na habadan. A mangayaan mi ɲanɲε mumε!”

³⁴ Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa, “Sungutun nasɔlɔnxin nan n tan na, ito ligama di nayi?”

† **1:31:** Yesu xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

³⁵ Malekan yi a yabi, a naxa, “Alaa Nii Sariɗanxin godoma nɛn i ma, Kore Xɔnna Ala sɛnbɛn godoma nɛn i xun ma. Nanara, na dii sariɗanxin xili bama nɛn a Alaa Dii Xɛmɛna. ³⁶ I ngaxakedenna Elisabeti fan fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori, e yi a falama naxan ma a gbantana, na kuiin kike senninden na ra iki. ³⁷ Amasɔtɔ Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

³⁸ Mariyama naxa, “Marigina walikɛɛn nan n tan na, Ala xa na liga n xa alo i bata a fala kii naxan yi.” Malekan yi keli a fɛma.

Mariyama yi siga Elisabeti fɛma

³⁹ Na xanbi ra, Mariyama yi a yitɔn mafurɛn, a siga taana nde yi Yuda yamanani, geya wuyaxi yi dɛnaxan yi. ⁴⁰ A siga Sakari konni Elisabeti xɔntɔndeni. ⁴¹ Elisabeti Mariyama xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa Elisabeti kui. Elisabeti yi lugo Alaa Nii Sariɗanxin na. ⁴² A yi a fala ti xuini te, a naxa, “Baraka diin nan i tan na ɗaxanle tagi! I diin naxan fan sɔtɔma, baraka diin nan na ra! ⁴³ N binyen sifani ito sɔtɔxi di, n kannna nga xa fa n konni? ⁴⁴ Amasɔtɔ, n na i xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n kui sɛwani. ⁴⁵ Sɛwani i xa, i tan naxan laxi a ra fa fala Marigina falan kamalima nɛn.”

Mariyamaa bɛtina

⁴⁶ Mariyama naxa,
 “N Marigin tantunma n bɔɗɛni.
⁴⁷ N sɛwaxi n bɔɗɛni n nakisimana Alaa fe ra.
⁴⁸ Amasɔtɔ a bata a xaxili lu
 n tan a walikɛ magodoxin xɔn ma.
 Nanara, fɔlɔ iki ma han habadan,

muxun birin a falama nɛn
a baraka diin nan n tan na.

⁴⁹ Amasɔtɔ Ala sɛnbɛmaan bata fe gbeen liga n xa.
A xinla sariɲan.

⁵⁰ A kininkinin a yɛɛragaxu muxune ma
han mayixɛtɛ mayixɛtɛne.

⁵¹ Ala bata a yiini bandun,
a yi waso muxune raxuya ayi
e nun e fe yitɔnxine.

⁵² Ala bata manga sɛnbɛ kanne ba e manga
gbɛdɛne yi.

Naxanye e yɛtɛ magodoxi, a yi ne yite.

⁵³ A kamɛtɔne ralugo fe faɲin na.

A nafulu kanne yii seene ɲan.

⁵⁴ Ala layirin naxan xidi en benbane xa,
a mi ɲinanxi na ma.

⁵⁵ A yi a xaxili lu a hinanna xɔn ma
Ibrahim xa e nun a bɔnsɔnna birin
han habadan!”

⁵⁶ Mariyama yi kike saxan ti Elisabeti fɛma. Na
xanbi ra, a yi xɛtɛ a konni.

Yoni Marafu Tiin bari fena

⁵⁷ Elisabeti dii bari waxatin yi a li, a yi dii xɛmɛn
sɔtɔ. ⁵⁸ A dɔxɔ bodene nun a xabilan muxune yi
a mɛ a Marigin bata kininkinin a ma, e yi sɛwa e
bode xɔn ma.

⁵⁹ Diin barin lɔxɔ xunna, e fa a ra a banxulan-
deni, e yi a xili sama nɛn Sakari alo a fafe xinla kii
naxan yi. ⁶⁰ Koni a nga naxa, “ɛn-ɛn de! A xili sama
nɛn Yoni.”

⁶¹ E yi a fala a xa, e naxa, “Muxu yo mi i bɔnsɔnni
naxan xili na kiini.” ⁶² Nayi, e yi e yiin maliga a
fafe xa, e yi a maxɔdin diin xinla ma.

⁶³ Sakari yi walaxan tongo, a yi a seβε, a naxa, “A xili nen Yoni.” E birin yi kabε kati! ⁶⁴ Na waxatin yeteni, Sakari yi nɔ falan tiye, a Ala tantun fɔlɔ. ⁶⁵ A dɔxɔ bodene yi gaxu kati! Muxune yi na feene falama Yudaya yamanan birin yi. ⁶⁶ Naxan birin a mε, ne yi e miri, e maxɔdinna ti, e naxa, “Diini ito sa ligama di?” Amasɔtɔ e bata yi a yigβε kati, a Marigin senβena a xun ma.

Sakari yi waliyiya falane ti

⁶⁷ Yoni Fafe Sakari yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na, a yi waliyiya falane ti, a naxa,

⁶⁸ En Marigin tantun, Isirayilaa Ala!

Amasɔtɔ a bata fa,
a yi a yamaan mali,
a yi e xɔrɔya.

⁶⁹ A bata Marakisi Tiin senβemaan namini
a walikεen Dawuda bɔnsɔnni,

⁷⁰ alo a fala a nabi sarijanxine xɔn ma kii naxan yi
xabu waxati danguxine.

⁷¹ A layirin xidi

a a en xunbama nen en yaxune yii,
e nun naxanye birin en naɲaxuxi.

⁷² A yi kininkinin en benbane ma,
a yi a xaxili lu a layiri sarijanxin xɔn ma,

⁷³ alo a kɔlɔ en benba Iburahima xa kii naxan yi.

⁷⁴ A yi en xunba en yaxune ma.

A tin, en yi a batu bɔɲε xunbenli.

⁷⁵ A yi en findi a muxu sarijanxine
nun tinxin muxune ra a yeε ra yi en siin birin yi.

⁷⁶ N ma diina, e i xilima nen
a Kore Xɔnna Alaa nabina.
I sigama nen Marigin yeε ra.

I kirani tɔn a xa.

⁷⁷ I yi kisi feen yita a yamaan na,
e yulubine yi xafari

⁷⁸ a kininkinin gbeen barakani.

A tan nan a ligama en lu kenenni
alo sogen tematɔna.

⁷⁹ A yi muxune makenen

naxanye dɔxi dimini sayaan yee ra.

A yi bɔɔɛ xunbenla kiraan yita en na.

⁸⁰ Awa, diin yi gboma, a yi senben sɔtɔma e nun
xaxinla. A yi lu wulani han a mini waxatin yi a li
kenenni Isirayila muxune xa.

2

Yesu yi bari

Matiyu 1.18-25

¹ Na waxatini, Romi Manga Gbee Ogustu yi yamarin fi a yamanan muxune birin xinla xa sebe.

² Kiriniyusi yi yamana kanyani Siriya yamanani waxatin naxan yi, a sebe fɔlɔn nan yi na ra. ³ Awa, muxune birin yi siga e taane yi e xinle sebedeni.

⁴ Yusufu fan yi keli Galile Nasarɛti taani, a siga Yudaya taana nde yi naxan yi xili Betɛlemi, Manga Dawuda sɔtɔxi denaxan yi. Yusufu yi siga na, amasɔtɔ Dawuda bɔnsɔnna nan yi a tan fan na,

⁵ a siga a xili sebedeni e nun Mariyama naxan yi masuxi a xɔn paxalandiyani. A fudi kannan yi a ra. ⁶ E yi Betɛlemi yi waxatin naxan yi, Mariyama dii bari waxatin yi a li. ⁷ A yi a dii xeme singen sɔtɔ. A yi a mafilin dugini, a yi a sa xuruseene balon sa seen kui kulani amasɔtɔ e mi yigiya sɔtɔ xɔɔɛ yigiyadeni.

YεXεε kantanne nun malekane fe

⁸ YεXεε kantanna ndee yi na yamanani naxanye yi xima burunna ra, e yi e yεXεεne kantanna kεεεn na. ⁹ Marigina malekan yi mini kεnεnni e xa, Marigina nεrεn yi godo e xun ma. E gaxu kati! ¹⁰ Koni malekan yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu amasεtε n faxi fena nde Xibaru Fajin nan nalideyi ε ma, naxan findima sεwa gbeen na yamaan birin xa. ¹¹ Marakisi Tiin bata sεtε ε xa to kεεεn na Dawuda gbee taani. Alaa Muxu Sugandixin na a ra! Marigin na a ra! ¹² Taxamasenna ni ito ra ε xa, ε diidin lima saxi nεn xuruseene balon sa seen kui kulani, a mafilinxi dugini.”

¹³ Na waxatin yεteni maleka ganla yi keli kore, e fa malekan boden fεma, e yi Ala tantun, e naxa,

¹⁴ “Binyen xa fi Ala ma kore xεnna ma pon! Muxun naxanye bata Ala kεnεn, ne xa bεje xunbenla sεtε dunuεa yi.”

¹⁵ Malekane keli e fεma waxatin naxan yi, e xεte ariyanna yi, yεXεε kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga Bεtelemi yi, en sa feni ito to naxan ligaxi, Marigin naxan falaxi en xa.”

¹⁶ Nanara, e siga mafuren, e sa Mariyama nun Yusufu li na, e diidin to saxi xuruseene balon sa seen kui kulani. ¹⁷ YεXεε kantanne to diidin to, malekan falan naxan ti e xa diidina fe yi, e yi na birin yεba. ¹⁸ Muxun naxanye birin e xuiin mε, ne yi kabε xuruse kantanne falan ma. ¹⁹ Mariyama yi feni itoe birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne ma kati! ²⁰ YεXεε kantanne yi xεte, e Ala tantunma, e a binya na feen na e naxan toxi alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

Yesu xili sa fena

²¹ Lɔxɔ xun keden danguxina, diidin banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa Yesu alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa bari.

E Yesu taxu Ala ra

²² E marasariɲanna waxatin to ɲan alo Musaa Sariya Kitabun naxan falaxi lan dii bari feen ma,* Yusufu nun Mariyama yi siga diidin na Yerusalɛn taani, e sa a taxu Marigin na. ²³ A seβexi Marigina Sariya Kitabuni, a naxa, “Dii xεmε singen birin xa rasariɲan Marigin xa.”† ²⁴ E yi saraxan ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “ganba firin hanma kolokonde dii firin.”‡

²⁵ Muxuna nde yi Yerusalɛn taani nun, a xili Simeyɔn. Tinxin muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra. A yi Ala mamεma Isirayila mali feen na. Alaa Nii Sariɲanxin yi a yi. ²⁶ A bata yi a kolon Alaa Nii Sariɲanxin xɔn ma fa fala a mi faxε fɔ a Marigina Muxu Sugandixin to. ²⁷ Alaa Nii Sariɲanxin yi Simeyɔn nasiga Ala Batu Banxini. Yesu sɔtɔ muxune yi fa a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya Kitabuna a fala kii naxan yi. ²⁸ Simeyɔn yi Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan bira Ala xa, a naxa, ²⁹ “Marigina, i bata i ya layirin naka-mali n xa. Iki, i ya walikεen xa siga bɔɲε xunbenli ³⁰ amasɔtɔ n bata i ya kisi feen to, ³¹ i naxan yitɔnxi yamane birin yεε ra. ³² A tan nan findima kεnεnna ra siyane xa, a findima nεn Isirayilaa binyen na, i ya yamana.”

* **2:22:** Na feen seβexi Saraxaraline 12.1-4 kui. † **2:23:** A mato Xɔrɔyaan 13.2 nun 13.12 nun 13.15 nun Yatene 18.15-16 kui.

‡ **2:24:** A mato Saraxaraline 12.8 kui.

³³ Simeyɔn falan naxan ti Yesu a fe yi, a nga nun a fafe yi kabe na ra. ³⁴ Simeyɔn yi duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata diini ito yeɓa, a yi Isirayila muxu wuyaxi halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima nen taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a matandima nen, ³⁵ a yi e miriya luxunxine ramini kenenni. Tɔrɔna i bɔɓen sɔxɔnma nen alo deɓema xenxena.”

³⁶ Nabi ɓaxalanmana nde yi na nun, a yi xili Anna, Fanuweli a dii temena. A yi kelixi Aseri bɔnsɔnna nin. ɓaxalan fori gbeen nan yi a ra naxan bata yi ɓee solofere ti futuni nun, ³⁷ a ɓee tonge solomasexe e nun ɓee naanin ti kaɓa gileyani. A yi Ala Batu Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma kɔeen nun yanyin na, a yi Ala maxande, a sunna suxu. ³⁸ Na waxatin yeteni, a fa, a barika bira Ala xa, a lu diina fe fale muxune xa naxanye yi Yerusalɛn taan xunba waxatin mamema.

Xete feen Nasareti yi

³⁹ Yusufu nun Mariyama to yelin feene birin nakamale alo Marigina Sariya Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xete Galile yamanani e taani Nasareti. ⁴⁰ Diidin yi gboma, a senben sɔtɔ, a fe kolonna yi defe. Alaa hinanna yi a yi.

Yesu dii ɓɔrena Ala Batu Banxini

⁴¹ Yesu sɔtɔ muxune yi sigama Yerusalɛn taani ɓee yo ɓee Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli. § ⁴² Yesu

§ **2:41:** Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

sɔtɔn ɲɛɛ fu nun firinna ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni alo e namunna kii naxan yi. ⁴³ Sanla ɲan waxatin naxan yi, e xɛtɛ e konni. Yesu yi lu Yerusalɛn taani, koni a sɔtɔ muxune mi yi a kolon. ⁴⁴ E yi e miri, a a yi yamaan yɛ, e fɛriɲɛn sigan tiyɛ. Na xanbi ra, e Yesu fen fɔlɔ e ngaxakedenne nun e xɔyine tagi. ⁴⁵ Koni e mi a to. Nanara, e xɛtɛ a fendeni Yerusalɛn taani. ⁴⁶ A soqe saxandeni, e yi sa a to Ala Batu Banxini, a dɔxi Yahudiya karamɔxɔne tagi, a tuli matixi e ra, a e maxɔdinma. ⁴⁷ Naxan birin a xuiin mɛ, ne yi kabɛ a xaxilimayaan yabine ma. ⁴⁸ A sɔtɔ muxune a to waxatin naxan yi, e kabɛ. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N ma diina, i ito ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata yigitɛgɛ i fendeni kati!”

⁴⁹ A yi e yabi, a naxa, “Ɛ n fenma nanfera? Ɛ mi a kolon fa fala a lan nɛn n xa lu n Fafe a banxini?” ⁵⁰ Koni a naxan fala e xa, e mi na famu.

⁵¹ Nanara, Yesu yi siga e fɔxɔ ra Nasarɛti yi, a yi e sagoon liga. A nga yi feni itoe birin namara a xaxinla ma. ⁵² Yesu yi xungbo, a xaxili sɔtɔ, a fe yi rafan Ala nun yamaan ma.

3

Yoni Marafu Tiina kawandina

Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Yoni 1.19-28

¹ Pɔnsi Pilati yi yamana kanyani Yudaya yamanani waxatin naxan yi, Romi Manga Gbeen Tiberi a mangayaan ɲɛɛ fu nun suulunna nan yi a ra nun. Herode fan yi kuntigiyani Galile yamanan xun na. A ngaxakedenna, Filipi fan yi kuntigiyani Iture nun Tirakoniti yamanane xun

na. Lisanisa fan yi kuntigiyani Abileni yamanan xun na. ² Anasa nun Kayafa, saraxarali kuntigi singene nan yi ne fan na. Ala falan ti Sakari a dii xεμεη Yoni xa na waxatin nin wulani. ³ Yoni yi sigama Yurudεη baan δε kawandi badeni, a naxa, “E xun xanbi so ε yulubine yi, ε rafu igeni, ε yulubine xafarima ηεη.” ⁴ Nabi Esayi a σεβε ηεη a Kitabun kui, a naxa,

“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,
a naxa, ‘E kirani tεη Marigin yεε ra,

ε kirane matinxin a xa!

⁵ E folone birin naxutu,

ε geyane nun yire matexine birin wuru.

Kira yidεxine birin yi tinxin.

Kira ηaxine birin yi malaxun.

⁶ Adamadiine birin kisi feen toma ηεη fata Ala ra!’* ”

⁷ Yamaan yi fa Yoni fεμα, a a xa e rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. A yi a fala e xa, a naxa, “E tan saηi bεηsεηne! Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Alaa xεlεη bun ma? ⁸ E κεwanle xa a yita fa fala ε bata ε xun xanbi so ε hakεne yi. E nama ε miri fa fala, ε benban nan Iburahima ra. N xa a fala ε xa, Ala ηεε γεμεηi itoe maxεε ηεη, a e findi Iburahima bεηsεηne ra! ⁹ Bunbin bata yitεη wudi salenne σεγε feen na. Wudin naxan mi bogi fajin tima, na σεγεμα ηεη, a woli tεεηi.”

¹⁰ Yamaan yi a maxεdin, e naxa, “Nxu nanfe ligama na yi?”

¹¹ A yi e yabi, a naxa, “Doma firin naxan yii, a xa keden fi gbεε ma se mi naxan yii, donseen muxun naxan yii, a xa a yitaxun.”

* **3:6:** Esayi 40.3-5

¹² Mudu maxinla ndee yi fa alogo e xa rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu tan nanfe ligama?”

¹³ A yi e yabi, a naxa, “Ɛ nama seen maxili dangu a danna ra.”

¹⁴ Sofana ndee fan yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan go? Nxu nanfe ligama?”

A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama gbetin ba muxune yii fangan na hanma wuleni. Ɛ wasa so ɛ saranni.”

¹⁵ Yamaan yi e yigin sa fɔlɔ Yoni yi. E yi mirixi a ma fa fala Alaa Muxu Sugandixin na a ra.

¹⁶ Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a naxa, “N tan ɛ rafuma igen nin, koni naxan senben gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan mi sa lan nɛn n findi a sankidi fulunna ra. Na ɛ rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn nin. ¹⁷ A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nɛn tɛɛ tutareni!”

¹⁸ Yoni yi Alaa falan Xibaru Faɲin nali yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi. ¹⁹ Koni Yoni yi Manga Herode sɔn ɲaxina fe fala, amasɔtɔ a bata yi a fafaxakedenna ɲaxanla Herodiyade futu e nun a mɔn bata yi fe ɲaxi wuyaxi liga. ²⁰ Herode mɔn yi fe ɲaxi gbete liga naxan dangu bodene ra, a Yoni sa kasoon na.

Yoni yi Yesu rafu igeni

Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34

²¹ Yamaan birin yelin nafuyɛ waxatin naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni. Yesu yi Ala maxandima waxatin naxan yi, kore xɔnna dɛɛn yi rabi, ²² Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma ganba sawurani. Fala

xuiin yi keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xεμεηη nan i tan na. I bata n keηηη ki faηi.”†

Yesu benbane fe

Matiyu 1.1-17

²³ Yesu to ηεε tonge saxan sɔtɔ, a yi a wanla fɔlɔ. Yamaan yi mirixi a Yusufu a dii xεμεηη nan a tan na.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,
²⁴ Mataha nan ma dii yi Heli ra,
 Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
 Meliki nan ma dii yi Lewi ra,
 Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,
 Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,
²⁵ Matahisa nan ma dii yi Yusufu ra,
 Amosi nan ma dii yi Matahisa ra,
 Nahun nan ma dii yi Amosi ra,
 Esili nan ma dii yi Nahun na,
 Nagagi nan ma dii yi Esili ra,
²⁶ Maati nan ma dii yi Nagagi ra,
 Matahisa nan ma dii yi Maati ra,
 Σεμεηηηη nan ma dii yi Matahisa ra,
 Yoseke nan ma dii yi Σεμεηηηηηη ra,
 Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,
²⁷ Yohana nan ma dii yi Yoda ra,
 Resa nan ma dii yi Yohana ra,
 Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,
 Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,
 Neri nan ma dii yi Selatili ra,
²⁸ Meliki nan ma dii yi Neri ra,
 Adi nan ma dii yi Meliki ra,

† 3:22: A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Kosan nan ma dii yi Adi ra,
Elemadan nan ma dii yi Kosan na,
Eri nan ma dii yi Elemadan na,
29 Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,
Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,
Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,
Mataha nan ma dii yi Yorimi ra,
Lewi nan ma dii yi Mataha ra,
30 Simeyɔn nan ma dii yi Lewi ra,
Yuda nan ma dii yi Simeyɔn na,
Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,
Yonan nan ma dii yi Yusufu ra,
Eliyakimi nan ma dii yi Yonan na,
31 Meleya nan ma dii yi Eliyakimi ra,
Mena nan ma dii yi Meleya ra,
Matata nan ma dii yi Mena ra,
Natan nan ma dii yi Matata ra,
Dawuda nan ma dii yi Natan na,
32 Yese nan ma dii yi Dawuda ra,
Obedi nan ma dii yi Yese ra,
Boosu nan ma dii yi Obedi ra,
Salimon nan ma dii yi Boosu ra,
Naxason nan ma dii yi Salimon na,
33 Aminadabo nan ma dii yi Naxason na,
Rami nan ma dii yi Aminadabo ra,
Xesirɔn nan ma dii yi Rami ra,
Peresi nan ma dii yi Xesirɔn na,
Yuda nan ma dii yi Peresi ra,
34 Yaxuba nan ma dii yi Yuda ra,
Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba ra,
Iburahima nan ma dii yi Isiyaga ra,
Tera nan ma dii yi Iburahima ra,
Nahori nan ma dii yi Tera ra,

35 Serugu nan ma dii yi Nahori ra,
 Rehu nan ma dii yi Serugu ra,
 Pɛlɛgi nan ma dii yi Rehu ra,
 Eberi nan ma dii yi Pɛlɛgi ra,
 Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,
 36 Kayinan nan ma dii yi Selaxa ra,
 Arapaxadi nan ma dii yi Kayinan na,
 Semi nan ma dii yi Arapaxadi ra,
 Nuhan nan ma dii yi Semi ra,
 Lameki nan ma dii yi Nuhan na,
 37 Matusela nan ma dii yi Lameki ra,
 Xenɔki nan ma dii yi Matusela ra,
 Yarɛdi nan ma dii yi Xenɔki ra,
 Mahalaleli nan ma dii yi Yarɛdi ra,
 Kenan nan ma dii yi Mahalaleli ra,
 38 Enosi nan ma dii yi Kenan na,
 Seti nan ma dii yi Enosi ra,
 N Benba Adama nan ma dii yi Seti ra,
 Ala nan N Benba Adama da.

4

Setana yi kata a xa Yesu ratantan Matiyu 4.1-11, Maraka 1.12-13

1 Yesu yi keli Yurudɛn baani a lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na. Alaa Nii Sariɲanxin yi siga a ra tonbonni. 2 Yinna Manga Setana yi kata a xa Yesu ratantan soge tonge naanin. Yesu mi sese don na waxatini, sunna yi a suxu han!*

* **4:2:** Yesu mi sese don: Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛɛn na. Waxatina nde, e mɔn yi a ɲenige e nama igen fan min hali kɔɛɛn na.

³ Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xεμεν nan i tan na, a fala γεμενι ito xa, a xa findi burun na.”

⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “A σεβεχι Kitabuni, a naxa ‘Muxun mi balon donseen xan gbansan na.’† ”

⁵ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a tongo, a siga a ra, a dunuᵓa mangayane birin yita a ra mafuren. ⁶ Awa, Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “N nᵓᵓn birin fima i ma nen e nun nafunli ito birin amasᵓᵓ a birin taxuxi n tan nan na, muxun naxan na n kenεn, n yi a so na yii. ⁷ Awa, xa i n batu, n ni ito birin fima nen i ma.”

⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, “A σεβεχι Kitabuni, a ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu!’‡ ”

⁹ Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Yerusalεn taani, a yi a ti Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xεμεν nan i tan na, tugan be, ¹⁰ amasᵓᵓ a σεβεχι Kitabuni, fa fala, ‘Ala yamarin fima nen a malekane ma i ya fe yi alogo e xa i kantan,’ ¹¹ a mᵓn yi a fala, a naxa, ‘e i tongoma nen alogo i nama i sanna din γεμεε yo ra.’§ ”

¹² Yesu yi a yabi, a naxa, “A σεβεχι, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.’* ”

¹³ Yinna Manga Setana to yelin Yesu matoε kiin birin yi, a keli a fema han waxati gbεε.

Yesu yi a wanla fᵓᵓ Galile

Matiyu 4.12-17, Maraka 1.14-15

† **4:4:** Sariyane 8.3 ‡ **4:8:** Sariyane 6.13-14 § **4:11:** Yaburin 91.11-12 * **4:12:** Sariyane 6.16

14 Na xanbi ra, Yesu yi xετε Galile yi, Alaa Nii Saripnanxin senbena a xun ma. A fe xibarun yi rali na yamanan birin yi. 15 A yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a tantun.

*Nasarēti kaane yi e mε Yesu ra
Matiyu 13.53-58, Maraka 6.1-6*

16 Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasarēti taani, a maxuruxi denaxan yi. Matabu Loxoni, a yi siga salide banxini alo a darixi a ligε kii naxan yi. A keli, a ti xaran feen na. 17 E yi Nabi Esayi gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi, a na yiren to a sebexi denaxan yi, a naxa,

18 “Marigina Niina n yi. A bata n sugandi, a n xa Alaa falan Xibaru Faɗin nali yiigelitone ma. A bata n nasiga, a n xa xarɔya feen kawandin ba suxu muxune xa, n yi danxutone yeen nabi. Naxanye non bun ma, n ne xarɔya. 19 N xa Marigina muxune xunba jeen nali.”†

20 Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu muxun yii, a dɔxɔ. Muxun naxanye birin yi salide banxini, ne yi e yeen ti a ra. 21 A falan ti fɔlɔ e xa, a naxa, “To, n bata naxan xaran, ε yi a mε, na bata kamali.”

22 E birin yi a sere ba, e kabε na fala faɗine ma a naxanye ti e xa. E yi a fala, e naxa, “Yusufu a dii xemen xa mi ito ra ba?”

23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N laxi a ra yati, fa fala ε sandani ito sama n ma nen fa fala, ‘Seribana, i yetε rakendeya.’ ε mon a falama n ma nen fa fala, ‘Nxu feen naxanye mexi i ya fe yi Kapεrunan yi, ne fan liga i gbee taani.’ ” 24 Yesu mon yi a fala e xa, a naxa, “N xa mondin fala ε xa, nabiin mi binyen sote

† 4:19: Esayi 61.1-2

a kon taani mumε!” ²⁵ A yi a fala, a naxa, “E tuli mati, ƚɔndin na a ra, ke ƚaxalan wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Eli waxatini. Na waxatini tulen mi fa ƚεε saxan e nun a tagi, fitina kamen yi so na yamanan birin yi. ²⁶ Koni hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde keden yo ma, fo ke ƚaxalan keden peen naxan yi Sarepata taani, Sidɔn yamanani. ²⁷ Dogonfonto wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Elise waxatini, koni hali na keden pe, a mi kendeɣya fo Naman, Siriya kaana.” †

²⁸ Muxun naxanye yi salide banxini, ne na me waxatin naxan yi, e boɣen yi te. ²⁹ E keli, e siga a ratuntunɣe taan fari ma han geyaan tintinna ra taan yi geyaan naxan fari, alogo e xa a radin lanbanni. ³⁰ Koni a dangu yamaan tagi, a siga.

Yinnan muxun naxan foxo ra

Maraka 1.21-28

³¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile Kapɛrunan taani, a yamaan xaran denaxan yi Matabu Loxoni. ³² E birin yi kabε a xaran ti kiin ma amasoto a yi falan tima Ala senben nin. ³³ Xemenena nde yi salide banxini yinnan yi naxan foxo ra, yinna ƚaxina. A yi a xuini te, a gbelegbele, a naxa ³⁴ “Ee! Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xon ma nxu yii? I faxi nxu halagiden nin ba? N na a kolon nde i ra. Alaa muxu sariɣanxin nan i tan na.”

³⁵ Yesu yi yinnan yamari a sobeen na, a naxa, “I dundu, xete xemeni ito foxo ra.” Yinnan yi xemen nabira e birin yetagi, a xete a foxo ra, a mi sese ƚaxi liga a ra.

† **4:27:** A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

³⁶ Muxune birin yi kabε, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra? Xεmεni ito bata falan ti yinna jaxine xa nɔɔn nun sεnbεni, e xεtε muxune fɔxɔ ra!” ³⁷ Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan birin yi.

*Yesu yi muxu wuyaxi rakεndεya
Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34*

³⁸ Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn konni. A yi a li Simɔn bitan gilεn fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa. ³⁹ A sa a ti a saden dεxɔn ma, a yi falan ti fati mawolonna xili ma, jaxanla yi kεndεya na waxatin yeteni, a yi keli a fɔlɔ walε e xa.

⁴⁰ Sogen godo waxatin naxan yi, furemane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fεma. A yi a yiin sa e birin xun ma, a yi e rakεndεya. ⁴¹ Ninanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xεmεn nan i tan na!” E xεtε muxu wuyaxi fɔxɔ ra.

Koni, a yi jinanne yamari a e nama falan ti, amasɔtɔ e yi a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

*Yesu yi kawandin ba
Maraka 1.35-39*

⁴² Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlɔ. E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a makankan alogo a nama siga ⁴³ koni a yi a fala e xa, a naxa, “A fεrε mi na fɔ n xa Alaa Mangayaan Xibaru Fajin nali taan bonne fan yi nεn amasɔtɔ Ala n xεxi na nan ma.”

⁴⁴ Nanara, a yi kawandin bama Yudaya yamanani salide banxine yi.

5

*Yesu yi a xarandii singene xili
Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20*

¹ Λοχῶνα nde, Yesu yi tixi Genesarḗti Daraan δε, yamaan yi a yigbetεnma Alaa falan mεdeni, ² a yi kunki firin to igen δε γεχεε suxune bata yi keli naxanye kui e lu e yalane ραχε. ³ Yesu yi so Simῶn ma kunkin kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma ndedi. Yesu yi δῶχῶ kunkin kui, a yamaan xaran.

⁴ A yelin falan tiyε waxatin naxan yi, a yi a fala Simῶn xa, a naxa, “Kunkin nasiga tilin yireni ε nun i lanfane xa yalane ragodo igeni, ε γεχεν suxu.”

⁵ Simῶn yi a yabi, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata wali kῶεεν na kati! Nxu mi sese suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane ragodoma nεn igeni.”

⁶ E to yalane ragodo igeni, e γεχεε wuyaxi suxu han yalane yi lu yibῶε. ⁷ E lanfaan naxanye yi kunkin boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi kunkin firinne birin nafe γεχεν na han e godo fῶbῶ igen bun ma. ⁸ Feen naxan liga, Simῶn Piyεri* na to waxatin naxan yi, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, “Marigina, i masiga n na amasῶtῶ hake kanna nan n tan na!”

⁹ Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin na γεχεε suxine fe ra ¹⁰ hali Yaki nun Yoni Sebede a dii xεmεne. Yesu yi a fala Simῶn xa, a naxa, “I nama gaxu, fῶbῶ to ma, i fa muxune nan sῶtῶma Ala xa alo i yi γεχεν suxuma kii naxan yi.”

¹¹ E kunkine rate xareyaan na, e seene birin lu na, e bira Yesu fῶχῶ ra.

* **5:8:** Muxune mῶn Piyεri ma a Pita.

Yesu yi dogonfontɔɔn nakendɛya
Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45

¹² Yesu yi taana nde yi, xɛmɛna nde yi fa dogonfonna yi naxan fatin birin ma. A Yesu to waxatin naxan yi, a yi bira, a yɛtagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a mafan, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nɔɛ n nakendɛyɛ nɛn!”

¹³ Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, “N bata tin, i xa kɛndɛya!” Dogonfonna yi a bejin sasa! ¹⁴ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fɛma, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Musa a yamari kii naxan yi. Na findima seren na e xa.”†

¹⁵ Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren birin yi. Yama gbeen yi fa a falan namɛdeni e nun e rakendɛya feen na. ¹⁶ Koni a yi keli, a siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi a ra kii naxan yi.

Yesu yi lɛbutɛnna rakendɛya
Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-12

¹⁷ Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi mux-

† **5:14:** dogonfontɔɔna: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbɛɛ mi yi a yiin dinjɛ dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

una[†] ndee nun sariya karamoxone yi dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun Yudaya taan birin yi e nun Yerusalɛn taani. Marigin sɛnbɛn yi Yesu yi a furetɔne rakɛndɛya. ¹⁸ Muxuna ndee yi fa lɛbutɛnna ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.

¹⁹ Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔtɔ e yi a raso. Na nan a liga e te banxin fari e yinla raba mɛnni, e yi e nun a sa seen nagodo yamaan tagi Yesu yɛtagi.

²⁰ Yesu e dɛnkɛlɛyaan to waxatin naxan yi, a yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “N xɔyina, i yulubine bata mafelu.”

²¹ Sariya karamoxone nun Farisi muxune yi e miri, e naxa, “Nde xɛmɛni ito ra naxan Ala rayelefuma? Muxu yo mi nɔɛ yulubine mafeluyɛ fɔ Ala keden peena!”

²² Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala e xa, a naxa, “ɛ mirima fe sifani itoe ma nanfera? ²³ Nanse fala raxɔɔ, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’ ²⁴ N na yitama ɛ ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii dunuɲa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

²⁵ Xɛmɛn yi keli e birin yɛtagi, a yi a sa seen tongo, a siga a konni mafuren, a yi Ala tantun. ²⁶ E birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun amasɔtɔ e bata

[†] **5:17:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbɛ so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyann bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxɛni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

yi gaxu Ala yεε ra, e naxa, “En bata kabanako feen to to!”

Yesu yi Lewi xili

Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17

²⁷ Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

²⁸ Lewi yi keli, a yi a seene birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.

²⁹ Na xanbi ra, Lewi yi naxa naxani tɔn a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi nun muxu gbɛtɛye fan wuyaxi yi dɔxɔ e fɛma. ³⁰ Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti Yesu a xarandiine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ε donseen donma ε yi ε min mudu maxinle nun hake kanne fɛma?”

³¹ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ na mako mi seribaana ma fɔ furetɔne. ³² Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xilideni fɔ hake kanne, alogo e xa e xun xanbi so e hakene yi.”

Sun suxu feen maxɔdinna

Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22

³³ Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa, “Yoni a xarandiine sunna suxuma yε yo yε, e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen donma, e yi e min.”

³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma naxalandi tiine fɛma waxatin naxan yi, e sunɛ ba?§ Na mi ligɛ mumɛ! ³⁵ Koni waxatina nde fama

§ 5:34: Naxalandi kanna: Yesu nan luxi alo naxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi.

ɲaxalandi kanna bama nɛn e yɛ, e sunna suxuma nɛn na waxatini.”

³⁶ Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa, “Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ, a yi a yibɔ, a dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.* Xa a na liga, a dugi nɛnɛn kalama nɛn. Dugi dungi nɛnɛn fan mi lanɲɛ a fonna ma.

³⁷ Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn se sase fonna kalama nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala. ³⁸ Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui! ³⁹ Awa, muxun na manpa fonna min waxatin naxan yi, a nɛnɛn mi fa rafan a ma sɔnɔn, a falama nɛn nayi, a naxa, ‘A fonna fan.’ ”

6

Matabu Lɔxɔna fe

Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28

¹ Yesu yi danguma xɛɛna nde ma lɔxɔna nde yi, Matabu Lɔxɔni, a xarandiine yi sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi a tɛrɛxɛn e yiin kui, e a kɛsɛn don. ² Farisi muxuna ndee naxa, “Ɛ ito ligama nanfera? A mi daxa Matabu Lɔxɔni.”*

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi na xaranxi ba, kamɛn Dawuda suxu waxatin naxan yi, e nun a fɔxɔrabirane naxan liga?† ⁴ A so nɛn Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a yi nde so a muxune

* **5:36:** dugi nɛnɛna: Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma. * **6:2:** Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ Matabu Lɔxɔni. Na feen sɛbɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliyɛ na lɔxɔni. † **6:3:** A mato Samuyɛli Singen 21.2-7 kui.

fan yii. Anu, a mi daxa muxun xa a don fɔ saraxar-
aline.”

⁵ Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N tan Muxuna Dii
Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra.”

Xɛmɛ yii madɔnxina fe

Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6

⁶ Yesu yi siga salide banxini Matabu Lɔxɔ gbɛtɛ
yi, a sa e xaran. Xɛmɛna nde yi na naxan yiifari ma
yiin yi madɔnxi. ⁷ Sariya karamɔxɔna ndee nun
Farisi muxuna ndee yi waxi a xɔn ma e xa Yesu
tɔɲɛgɛ. Nanara, e yi e yɛɛn ti a ra alogo e xa a kolon
xa a muxun nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni. ⁸ Koni Yesu
yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xɛmɛ yii
madɔnxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yɛtagi be.”
Xɛmɛn yi keli, a ti e yɛtagi. ⁹ Yesu yi a fala e xa, a
naxa, “N xa ɛ maxɔdin, Matabu Lɔxɔni, nanse daxa
a xa liga, a ɲaxina xa a faɲina? En yi muxun niin
nakisi ba, xa en yi a halagi?” ¹⁰ A yi e birin mato, a
yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a
liga na kiini, a yiin yi kɛndɛya.

¹¹ Koni e xɔlɔ kati, e naxan ligama Yesu ra e na
fala e bode tagi.

Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba

Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19

¹² Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na
waxatini, a xi Ala maxandɛ. ¹³ Kuye ba waxatin
naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin
yɛba e tagi, a yi ne xili sa xɛrane. ¹⁴ E xinle ni
itoe ra, Simɔn, a naxan xili sa Piyɛri, e nun a
ngaxakedenna Andire, e nun Yaki nun Yoni nun
Filipi nun Barotolome nun ¹⁵ Matiyo nun Tomasi
e nun Alifaa dii xɛmɛn Yaki, e nun Simɔn e naxan

ma a “Yahudiya siya xanuna,”[†] 16 e nun Yaki a dii xεμεη Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a yi a so yiini.

*Yesu yi yamaan mali
Matiyu 4.23-25*

17 Yesu yi godo keli geyaan fari e nun a xεrane, a ti lanbanni, e nun a xarandii wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren birin yi, e nun keli Yerusalen taani, e nun taan naxanye tixi fαxα igen dεxαn ma, naxanye xili Tire e nun Sidαn. Mεn kanne yi fa a xuiin namεdeni e nun e rakεndεyadeni e furen sifan birin ma. 18 Yinna ηaxine bata yi naxanye tαrα ne fan yi fa e rakεndεyadeni. 19 Muxun birin yi kataxi, alogo e xa e yiin dinηε a ra, amasαtα senβen yi minima ayi naxan yi e rakεndεyama.

*Σεwana κενδενα
Matiyu 5.1-12*

20 Yesu yi a xarandiine mato, a naxa,
“Σεwana ε tan yiigelitαne xa,
amasαtα ε gbeen nan Alaa Mangayaan na!

21 Σεwana ε xa,
kamεn naxanye ma iki
amasαtα ε lugoma nen ken!
Σεwana ε xa,
naxanye wugama iki,
amasαtα ε gelema nen!”

22 “Yamaan na ε rapaxu waxatin naxan yi, e yi ε kedi, e yi ε konbi fa fala muxu ηaxin nan ε tan na

[†] 6:15: Yahudiya siya xanuna: Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yεngεma alogo Isirayila kaane xa mini e nααn bun ma.

Muxuna Dii Xεμενα fe ra, σεwana ε xa na yi. ²³ Na na liga waxatin naxan yi, ε xa σεwa, ε yi ε bodon σεwana fe ra amasoto barayi gbeen namaraxi ε xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine toro na kii nin.”

²⁴ “Koni nafulu kanne,
gbalona ε yeε ra
amasoto ε bata yelin ε gbee naxunna sote ε siini.

²⁵ E tan naxanye lugoxi iki,
gbalona ε yeε ra,
amasoto kamena ε suxuma nen.
E tan naxanye gelema iki,
gbalona ε yeε ra,
amasoto ε monema nen, ε wuga.”

²⁶ “Muxun birin na ε xili fajin fala waxatin naxan yi, gbalona ε yeε ra amasoto e benbane a fala na kii nin wule nabine ma.”

Iyaxune xanu
Matiyu 5.38-48

²⁷ “Koni, naxanye n xuiin mema, n na falama ε xa nen. E ε yaxune xanu, naxanye bata ε ranaxu, ε xa fe fajin liga ne xa. ²⁸ E xa duba ε danga muxune xa. Naxanye ε toroma, ε xa Ala maxandi ne xa. ²⁹ Naxan na i deen foxo kedenna garin a ma, bode foxo fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo. ³⁰ Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxadin na ra sonen. ³¹ I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na noxonna liga bonne xa.”

³² “Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin soto ma na yi di? Hali hake kanne fan muxun xanuma naxan bata e xanu! ³³ Muxun

naxanye bata fe fajin liga ε xa, xa ε fe fajin liga ne nan tun xa, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan na ligama. ³⁴ Xa ε muxune nan tun dolima naxanye a fima, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan e bode dolima na kiini. ³⁵ Koni, ε tan xa ε yaxune xanu, ε fe fajin liga e xa. E muxune doli, ε nama ε miri se sɔtɔ feen ma ne yi. E barayi gbee sɔtɔma nen na yi. E ligama nen alo ε Fafe, Kore Xɔnna Ala. Amasɔtɔ a fe fajin ligama finsiriwanle nun muxu jaxine xa. ³⁶ E kininkinin alo ε Fafe Ala kininkininxi kii naxan yi.”

*ε nama ε lanfane kewanle makiti
Matiyu 7.1-5*

³⁷ “E nama ε yete findi ε lanfane kewanle makiti muxun na, alogo Ala nama ε fan makiti. E nama bonne yalagi alogo Ala nama ε fan yalagi. E muxune mafelu alogo Ala xa ε fan mafelu. ³⁸ E muxune ki alogo Ala xa ε fan ki. E yi liga seen nafexin sɔtɔ na yi, a rafexina ken, a madeten, ε yi a sa ε dugi deni. E ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na yatema ε xa nen.”

³⁹ Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Danxutɔɔn mi danxutɔɔn yii rasuxe, xa a na liga e firinna birin birama nen yinla kui. ⁴⁰ Xarandiin mi gboe a karamɔxɔ xa. Xarandii yo xarandii, a na yelin xaranna ra waxatin naxan yi, a ligama nen alo a karamɔxɔna.”

⁴¹ “Nanfera jamadin naxan i adamadi boden yeen xɔn, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yeen xɔn, i mi na toma? ⁴² I a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, ‘Yandi, tin n xa jamadin ba i yeen xɔn ma.’ Koni i mi na gbindonna toma

i yeε yeεn xɔn ma ba? I tan nafigina, gbindonna ba i yeε yeεn xɔn ma singen, na xanbi ra i nɔe na ɲamadin toε nen, i yi a ba i adamadi boden yeεn xɔn ma.”

Wudin nun a bogina fe

Matiyu 7.16-20, 12.33-35

⁴³ “Wudin faɲin mi bogi ɲaxin tima, wudi ɲaxin mi bogi faɲin tima. ⁴⁴ Wudin birin kolonma a bogin nan xɔn ma, i mi xɔde bogin bolonɲe wudi maɲalixin kɔe ra, i mi manpa bogin bolonɲe tansinna kɔe ra. ⁴⁵ Muxu faɲin fe faɲin nan naminima a muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani. Amasɔto feen naxan muxun bɔɲeni, a na nan falama.”

Banxi ti firinne fe

Matiyu 7.24-27

⁴⁶ “E n xilima nanfera fa fala, ‘Marigina, Marigina,’ koni n naxan falama ε xa, ε mi na ligama? ⁴⁷ Naxan birin fama n fɛma, e yi n ma falane ramε, e yi e suxu, n na muxune maligan yitama ε ra nen. ⁴⁸ A ligaxi nen alo naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a fanyen li a bun ma, a banxin ti fanyen fari. § Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa amasɔto a tixi ki faɲi. ⁴⁹ Koni muxun naxan bata n ma falane mε, a mi e suxu, a ligaxi nen alo muxun naxan a banxin tiin bɔxɔn fari ma, a mi bɔxɔn ge alogo a xa a beten sa. Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala kiin yi ɲaxu ayi kati!”

§ 6:48: Mɛn kaane yi e banxine tima fanyen nan fari alogo e xa baraka.

7

*Sofa kuntigina walikεen nakεndεya fena
Matiyu 8.5-13*

¹ Yesu yelin na falane birin tiyε yamaan xa waxatin naxan yi, a siga Kapεrunan yi. ² Romi kaa sofa kεmen kuntigina nde yi na, a walikεen naxan yi rafan a ma han, na yi furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa. ³ Na kuntigin Yesu a fe mε waxatin naxan yi, a Yahudiya fonna ndee rasiga Yesu ma, e yi a mafan a a xa fa a walikεen nakεndεya. ⁴ E fa Yesu mafan, e naxa, “A lan i xa xεmeni ito mali ⁵ amasɔtɔ a bata en kon kaane xanu, a tan nan mɔn nxɔ salide banxin tixi.”

⁶ Yesu yi siga e fɔxɔ ra. E bata yi maso banxin na, kuntigin yi a xɔyina ndee rasiga a faladeni a xa, e naxa, “N kannna, i nama i yεtε tɔrɔ. Na binyen mi lan n ma, i so n ma banxini, ⁷ na nan a ligaxi, n yi n miri n yεtε ma fa fala a mi lan n xa fa i fεma. Falan ti tun, n ma walikεen kεndεyama nεn! ⁸ N tan fan kuntigina ndee sεnbεn bun ma, koni sofane fan n bun ma. N na a falama na nde xa nεn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbεtε xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”

⁹ Yesu na mε waxatin naxan yi, a kabε, a yi a yεε rafindi e ma, a yi a fala yamaan xa a fɔxɔ ra, a naxa, “N xa a fala ε xa, n munma dεnkεleyaan sifani ito to singen hali Isirayila muxune yε!”

¹⁰ Xεrane yi xεtε kuntigin konni, e yi a li a walikεen bata kεndεya.

Yesu yi kaɲa gilena dii xεmen nakeli sayani

¹¹ Na xətən bode, Yesu yi siga taana nde yi naxan xili Nayin. A xarandiine nun yama gbeen yi siga a fəxə ra. ¹² A taan so dεen li waxatin naxan yi, a sa binbi tiine li. Kaɲa gilena dii xεmε keden peen bata faxa. Muxu wuyaxi yi na ɲaxanla fεma keli na taani. ¹³ Marigin na ɲaxanla to waxatin naxan yi, a kininkinin a ma kati, a yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama wuga.” ¹⁴ A sa a yiin din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti. Yesu naxa, “Banxulanna, n na a falama i xa, keli, i ti!” ¹⁵ Faxa muxun yi keli, a falan ti fəɓɓ. Yesu yi a raxεε a nga ma mən.

¹⁶ Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tantun, e naxa, “Nabi gbeen bata mini kεnεnni nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”

¹⁷ Muxune yi Yesu a fe xibarun mε Yudaya nun a dεxən yamanan birin yi.

*Yoni Marafu Tiina xεrane fe
Matiyu 11.2-19*

¹⁸ Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala a xa. Yoni yi muxu firin xili a fεma, ¹⁹ a yi e rasiga Marigin fεma, e yi a maxədin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fe falama, fa fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbεε nan legeden?”

²⁰ E fa Yesu fεma waxatin naxan yi, e naxa, “Yoni Marafu Tiin nan nxu xεxi i ma, a nxu xa i maxədin, fa fala a yi muxun naxan fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbεε nan legeden?”

²¹ Na waxatin yεtɛni, Yesu yi muxu wuyaxi rakεndεya furen sifan birin ma e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fəxə ra. A danxutə wuyaxi yεen naba

ayi. ²² Yesu yi Yoni a xεrane yabi, a naxa, “Ε xετε, ε naxan toxi, ε yi a με, ε sa na fala Yoni xa fa fala danxutone seen toma, lεbutenne sigan tima, dogonfontone kendεyaan sōtōma, tuli xōrine falan mεma, faxa muxune kelima sayani, Alaa falan Xibaru Fajin nalima yiigelitone ma. ²³ Naxan mi biran tantanni n ma fe yi, sεwan na kanna xa!”

²⁴ Yoni a xεrane siga waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala fōlō yamaan xa, a naxa, “Ε siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sεxε ramaxan ba? ²⁵ Xa na mi a ra, ε siga nanse matodeyi? Xεmεn naxan maraberi baxi dugi fajin na ba? Koni, naxanye maraberi baxi na kiini, ne manga banxine nin! ²⁶ Nayi, ε siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ε xa, ε bata nde to naxan gbo nabiin xa. ²⁷ Amasōtō Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma xεraan nasigama nεn i yεε ra, a yi kirani tōn i xa.’* ” ²⁸ Yesu mōn yi a fala, a naxa, “N xa a fala ε xa, muxun naxan birin bata bari a fōlōni, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Alaa Mangayani, na gbo Yoni xa.”

²⁹ Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu xuiin με, e yi Alaa tinxinyaan falan suxu, bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. ³⁰ Koni Farisi muxune nun sariya karamōxone bata yi e με Alaa fe ragidixine ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.

³¹ “Awa, to muxune, n na e misalima nanse ra iki? E nun nanse maliga? ³² E luxi nεn alo diidin naxanye sabaan soma lōxō tideni. Bonne a falama bonne xa, e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe ε xa, koni ε mi ε bodon. Nxu yi binbi wuga sigin sa koni ε mi

* **7:27:** Malaki 3.1 Xōrōyaan 23.20 fan mato.

wuga!’ ³³ Yoni Marafu Tiin yi fa, a sunna suxu, a mi manpaan min, koni ε naxa, ‘Ninanna a fɔxɔ ra!’ ³⁴ N tan Muxuna Dii Xεmεn yi fa, n donseen don, n yi n min, koni ε naxa ‘Xεmεni ito mato! Fudimaan nun dɔlɔ minna nan a ra! Mudu maxinle nun hake kanne xɔyin nan a ra!’ ³⁵ Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne ɲɔndin yitama e kewanle xɔn ma nεn.”

Yesu yi siga Farisi muxun konni

³⁶ Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni, alogo a xa fa a dege a fema. Nanara, Yesu yi siga a banxini, a sa a dege a xɔn ma. ³⁷ Naxanla nde yi na taani, yalunden nan yi a ra. A yi a mε, a Yesu a degema na Farisi muxun konni. Nanara, a fa alabasita gεmεn muranna ra latikɔnɔnna yi naxan kui. ³⁸ A ti Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna makun a yeegen na. Na xanbi ra, a yi a sanna masugusugu a xun sexen na, a yi a sanna sunbu, a latikɔnɔnna sugusugu a ma a binya feen na. ³⁹ Farisi muxun naxan Yesu xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri a yetε ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi xεmεni ito ra nun, a yi a kolonma nεn nun, nde ɲaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A yi a kolonma nεn nun a ɲaxanli ito yulubin gbo!”

⁴⁰ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, n waxi a xɔn ma, n xa fena nde fala i xa.”

A yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, awa, a fala n xa.”

⁴¹ Yesu naxa, “Xεmε firin yi na nun naxanye gbetin doli gbeti kannna ma, kedenna yi kemε suulun tongo a yii, bonna yi tonge suulun tongo a yii. ⁴² E firinna sese mi a donla fi. Nama, a yi diɲa e firinna birin ma donle ma. Na muxu firinna, mundun a xanuma dangu a lanfaan na?”

⁴³ Simōn yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma, doli gbeen naxan ma.”

Yesu naxa, “I bata a yabi ki faɲi.” ⁴⁴ Na xanbi ra, Yesu yi a γεε rafindi ɲaxanla ma, a yi a fala Simōn xa, a naxa, “I bata ɲaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i mi igen so n yii n yi n sanna maxa. Koni a tan bata n sanna maxa a γεεgen na, a yi a masugusugu a xun σεχεν na. ⁴⁵ N fa waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu n fa a tan mi xadan n sanna sunbuε. ⁴⁶ I mi turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra, koni a tan bata n sanna birin masugusugu latikōnōnna ra. ⁴⁷ N na a falama i xa nεn nayi, fa fala ɲaxanli ito yulubi wuyaxine birin bata mafelu bayo a bata xanuntenya gbeen yita n na. Koni naxan bata mafelu ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nεn ndedi.”

⁴⁸ Na xanbi ra, Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I bata mafelu i yulubine ra.” ⁴⁹ Muxun naxanye yi dōxi na, ne yi a fala fōlō e bode xa, e naxa, “Nde ito ra naxan yulubin mafeluma?”

⁵⁰ Koni Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I ya dεnkεleyaan bata i rakisi, siga bōɲε xunbenli.”

8

ɲaxanla naxanye Yesu fōxō ra

¹ Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun banxidεne yi, a sa Alaa Mangayaan Xibaru Faɲin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun firinne yi siga a fōxō ra, ² e nun ɲaxanla ndee naxanye rakεndεya ɲinan ɲaxine nun furene ma, ne nan xiliye itoe ra: Mariyama naxan xili Magadala kaana ɲinan solofere raxεte naxan fōxō ra e nun ³ Yoyana

Herode a tande kuntigin Kusa a naxanla, e nun Susana e nun naxalan gbete wuyaxi. Ne nan yi Yesu nun a xarandiine malima e yete yii seene ra.

Sansi wonla fe sandana

Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9

⁴ Yama gbeen yi e malan a fema, taa wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani ito sa e xa, a naxa, ⁵ “Xeε biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xon ma, yamaan yi dangu ne fari, xoline yi e don. ⁶ Ndee yi bira fanyen ma, bendε gbee mi yi denaxan yi. E to soli, e xara mafuren amasoto igen mi yi e bun ma. ⁷ Sansina ndee yi bira sexe njali kanne tagi e nun sexe ne yi gbo e bode xon ma, sexen yi e don. ⁸ Sansina ndee yi bira boxo fajini, e soli, e bogi, e keden kedenna birin yi kemε soto.” A yelinxi na fale, a yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xon, a feen me, na xa a tuli mati.”

Sandane sa xunna

Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12

⁹ Yesu a xarandiine yi a maxodin sandani ito bunna ma. ¹⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feene kolonna bata so ε yii, koni a falama bonne xa sandane nin alogo e xa e yeen ti, koni e nama a yigbe, e yi e tuli mati, koni e nama a famu.”*

Yesu yi sandan bunna yεba

Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20

¹¹ Yesu naxa, “Sandani ito bunna nan ito ra. Sansina, Alaa falan nan na ra. ¹² Sansiin naxanye

* **8:10:** Esayi 6.9

biru kiraan xɔn ma, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ koni Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔɲɛni, alogo e nama dɛnkɛɛya, e kisi. ¹³ Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, e yi a suxu sɛwani, koni salen mi e bun ma. E dɛnkɛɛya waxatidi tun, koni e na tɔrɔ waxatin naxan yi, e bama nɛn dɛnkɛɛyani. ¹⁴ Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, koni dunuɲa xaminna nun nafulu feen nun yɛtɛ rafan feene yi e kala, e mi bogin nayi e mɔ hali! ¹⁵ Sansiin naxanye bira bɔxɔ faɲini, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, a lu e bɔɲɛni sɔbɛɛn na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a mɔ.”

Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma

Maraka 4.21-25

¹⁶ “Muxu yo mi lɛnpun nadɛgɛ, a deben so a xun na, hanma a yi a raso saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini waxatin naxan yi, e kɛnɛnna to. ¹⁷ Feen naxanye birin luxunxi, ne makenɛnma nɛn. Wundo feen birin kolonma nɛn, a yi mini kɛnɛnni.”

¹⁸ “Ɛ a liga ɛ yeren ma ɛ fe mɛ kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii, na bɛ a yii.”

Yesu nga nun a xunyɛne fe

Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35

¹⁹ Yesu nga nun a xunyɛne yi fa a fɛma, koni e mi nɔ a masɔtɛ, amasɔtɔ yamaan yi gbo. ²⁰ E yi a fala

Yesu xa, e naxa, “I nga nun i xunyεne tixi tandeni, e waxi i to feni.”

²¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Naxanye Alaa falan namεma, e yi a suxu, n nga nun n xunyεne ne nan na.”

Yesu yi foye gbeen nati

Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41

²² Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a naxa, “En dangu daraan bode fɔxɔn na.” Nayi, e siga. ²³ E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli daraan xun ma. Kunkin yi rafe fɔlɔ igen na, na yi magaxu han! ²⁴ Xarandiine yi fa Yesu fεma, e yi a raxulun, e naxa, “Nxu kannna, nxu kannna, nxu faxamaan ni i ra!”

Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mɔrɔnne xili ma,† e yi e raxara. ²⁵ A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E mi dεnkεleyaxi ba?” Koni e kabε, e gaxu. E yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxun sifan mundun ito ra? A bata igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!”

Yesu yi muxun nakεndεya yinnane naxan fɔxɔ ra

Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20

²⁶ E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yεtagi. ²⁷ Yesu ti bɔxɔni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani yinna naxin yi a fɔxɔ ra. A bata yi bu a mi domaan nagodo a ma, a mi yi tinjε dɔxε a konni fɔ a dɔxɔ bilingan yireni. ²⁸ A to Yesu to, yinnan yi a rasɔnxɔ kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi falan ti a xɔn a

† **8:24:** Igen mɔrɔnne: alo foyen na so igeni.

xui yitexin na, a naxa, “Yesu, Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? Yandi, i nama nɲaxankata!” ²⁹ Amasɔɔ Yesu bata yi yinna ɲaxin yamari a xa xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, a bata yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima yɔlɔnɔnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nɛn, yinnan yi a rayaya ayi burunna ra.

³⁰ Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nɛn ‘Ganla.’ ” Amasɔɔ yinna wuyaxi bata bira a fɔxɔ ra. ³¹ Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili ɲaxin na.

³² Xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma nun, e yi e dɛgema geyaan na, yinnane yi Yesu mafan, a xa tin a yi e rasiga xɔsɛne fɔxɔ ra. A tin e xa. ³³ Nanara, yinnane yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e siga xɔsɛne fɔxɔ ra. Xɔsɛ kurun yi godo a giyɛ geyaan na, e sa faxa darani. ³⁴ Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giyɛ, e sa na feen xibarun nali taan nun banxidɛne yi. ³⁵ Muxune yi siga na feen matodeni, e yi fa Yesu fɛma, e xɛmɛn li dɔxi a fɛma yinnane xɛtɛ naxan fɔxɔ ra, domain nagodoxi a ma, a bata xaxinla sɔɔ. E birin yi gaxu. ³⁶ Yinnane xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala bonne xa. ³⁷ Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasɔɔ e birin bata yi gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga. ³⁸ Yinnane xɛtɛ xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi Yesu mafan, a naxa, “Tin n xa siga i fɔxɔ ra.” Koni Yesu yi a raxɛtɛ, a naxa, ³⁹ “Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yɛba.” Yesu naxan ligaxi a xa, a sa na rali taan birin ma.

Yesu yi muxu firin nakendeya
Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43

⁴⁰ Yesu xετε daraan bode fɔxɔn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan amasɔtɔ e birin yi a legedenma. ⁴¹ Xεμενα nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a ra. A yi bira Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni ⁴² amasɔtɔ a dii tεμε keden peen yi faxa feni. A sɔtɔn bata yi ηεε fu nun firin ti. Yesu sigama Yirusu fɔxɔ ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbeten han! ⁴³ Naxanla nde yi na yi, ηaxalan furen yi a ma xabu ηεε fu nun firin. A bata yi a yii seen birin so seribane yii, koni muxu yo mi nɔ a rakendeyε. ⁴⁴ A fa yamaan tagi Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma lenben na, a kendeya mafuren! ⁴⁵ Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde a yiin dinxi n na?” Muxun birin yi a tandi, koni Piyeri yi a fala, a naxa, “N kanna, yamaan tixi i rabilinni, e bata i yigbeten.” ⁴⁶ Koni Yesu naxa, “Muxuna nde bata a yiin din n na yati, n bata a kolon amasɔtɔ senbena nde bata mini n yi.” ⁴⁷ Naxanla yi a to fa fala a bata mini kenenni. Nayi, a fa, a xuruxurunma, a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yetagi. A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a na fala a xa, e nun a kendeyaxi kii naxan yi mafuren! ⁴⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tεμενα, i ya denkelεyaan bata i rakendeya. Siga bɔηε xunbenli.”

⁴⁹ Yesu na falama waxatin naxan yi, xεraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I ya dii tεμεn bata faxa, i nama Karamɔxɔ tɔrɔ sɔnɔn.” ⁵⁰ Yesu yi na με, a yi a fala

Yirusu xa, a naxa, “I nama gaxu, i denkeleya tun, a kendeɣama nen.”

⁵¹ Yesu na li waxatin naxan yi, a mi tin muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyeri nun Yoni nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe. ⁵² Muxune birin yi wugama, e gbelegbelema diidina fe ra. Yesu naxa, “E nama wuga, diidin mi faxaxi, a xiin nen tun!”

⁵³ E birin yi gele a ma amasɔtɔ e yi a kolon yati, fa fala diidin bata faxa! ⁵⁴ Koni Yesu yi a suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, “Diidina, keli!” ⁵⁵ A niin yi xetɛ ayi, a keli mafuren! Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E donseen so a yii.” ⁵⁶ A sɔtɔ muxune yi kabɛ, koni Yesu yi e maxadi, a naxa, “Feen naxan ligaxi, e nama na fala muxu yo xa.”

9

Xera fu nun firinne xɛ fena

Matiyu 10.5-15, Maraka 6.7-13

¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a senben so e yii alogo e xa jinanne kedi, e furetɔne rakendɛya. ² A yi e rasiga, a e xa sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetɔne rakendɛya. ³ A yi a fala e xa, a naxa, “E nama siga sese ra e yii sigatini. E nama siga dungari ra e yii, e nama siga bɔnduli ra e yii, hanma donsena hanma gbetina. E nama siga doma firin na e ma. ⁴ E na yigiya denaxan yi, e xa lu menni han e keli waxatini na taani. ⁵ Xa muxe mi e yisuxu taan naxan yi, e keli

na taani, ε yi ε sanne rakunkun ε na gbangbanna ba ε sanne ra,* na yi findi serayaan na e xa.”

⁶ Xarandiine yi siga banxidene birin na, e sa Yesu a fe Xibaru Faḡin kawandin ba, e yamaan nakendeya yiren birin yi.

Manga Herode kuisan fena

Matiyu 14.1-12, Maraka 6.14-29

⁷ Herode, Galile mangan yi feni itoe birin me, a kuisan kati! Amasɔtɔ ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!” ⁸ Bonne naxa, a Nabi Eli bata mini kenenni. Koni bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani. ⁹ Manga Herode naxa, “N bata yi Yoni xunna sege a de nun. Koni muxun mundun ito ra, n naxan ma fe mema?” Awa, a yi kata Yesu to feen na.

Yesu yi muxu wuli suulun dege

Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Yoni 6.1-14

¹⁰ Xerane to xete, e naxan birin liga, e na yeba Yesu xa. A siga e ra a foxo ra a danna taana nde yi naxan xili Betasada. ¹¹ Yamaan na me waxatin naxan yi, e siga a foxo ra. A yi e yisuxu, a yi Alaa Mangayana fe fala e xa. Naxanye yi waxi kendeyaan xon ma, a yi ne rakendeya.

¹² Sogen godo foloxina, xarandii fu nun firinne yi fa a fema, e naxa, “Yamaan bejin alogo e xa no sigε banxidene ra e nun xεene ma naxanye en nabilinni, e yi donseen nun e yigiyaan soto menne yi, bayo en burunna nan na be.”

* **9:5:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

¹³ Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan yetɛɛn xa donseen so e yii.”

E yi a yabi, e naxa, “Naxan nxu yii, buru xun suulun e nun yɛxɛ firin. I waxi a xɔn ma nxu xa donseen sara yamani ito birin xa di?” ¹⁴ Xɛmɛne gbansanna, muxu wuli suulun ɲɔxɔn nan yi e ra.

Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ yamaan nadɔxɔ tonge suulun suulun yɛɛn ma.”

¹⁵ Xarandiine yi na liga, e yi e birin nadɔxɔ. ¹⁶ Yesu yi buru xun suulunne nun yɛxɛ firinne tongo, a yi a yɛɛn nate kore, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na. ¹⁷ E birin yi e dɛge, e lugo ken! Xarandiine yi deben fu nun firin nafe a dungi dɔnxɛne ra.

Piyɛri a falana Yesu a fe yi

Matiyu 16.13-19, Maraka 8.27-29

¹⁸ Lɔxɔna nde Yesu yi Ala maxandima a kedenna a xun xɔn ma, a xarandiine yi fa a fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “Yamaan naxa, a nde n tan na?”

¹⁹ E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Ndee naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.”

²⁰ Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go, ɛ naxa a nde n tan na?”

Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na!”

Yesu yi a sayana fe fala

Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1

²¹ Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama na fala muxu yo xa. ²² A mɔn yi falan ti, a naxa, “A fɛrɛ

mi na fə n tan Muxuna Dii Xेमेन xa tərə wuyaxi sətə. Yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne e mema n na nən, e yi n faxa, a soge saxandeni n keli sayani.”

²³ A yi a fala e birin xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fəxə ra, fə a xa a mε a yetε ra, a yi a faxa wudin† tongo ləxə yo ləxə, a bira n fəxə ra. ²⁴ Amasətə naxan na wa a niin nakisi feni, a bənəma ayi nən. Koni naxan bənəma a niini n tan ma fe ra, na kisima nən. ²⁵ Hali muxun dunuɲa birin sətə, koni xa a bənə a niini habadan, na nanse fanma a ma? ²⁶ Xa muxun yagi a tiyε n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii Xेमेन fan yagima nən na kanna fe ra a na fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a Fafe Alaa binyena e nun maleka sariɲanxine. ²⁷ N xa ɲəndin fala ε xa, ndee be, ne mi faxε fə e Alaa Mangayaan to.”

Yesu a nərəna fe

Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8

²⁸ Yesu yelin feni itoe fale waxatin naxan yi, ləxə xun keden ɲəxən danguxina, a Piyeri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a fəxə ra geyaan fari Ala maxandideni. ²⁹ A yi Ala maxandima waxatin naxan yi, a yetagin keɲaan yi masara, a doamaan yi fixa ayi alo kuyen na a ɲinna masəxən! ³⁰ Na waxatini, muxu firin yi mini kenenni, Nabi Musa nun Nabi Eli, e falan ti a xa. ³¹ E yi nərəxi. E yi Yesu faxa feen fala a xa naxan yi kamalima Yerusalən taani. ³² Piyeri nun a lanfane yi xima, koni e xulun,

† **9:23:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nən, fa fala fə Yesu a xarandiine xa e wεkile sayaan na Yesu fəxə ra.

e Yesu a nɔrɔn to e nun xεmε firin yi tixi a dεxɔn ma. ³³ Na muxune kelima Yesu fεma waxatin naxan yi, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu kanna, a lanxi bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” A mi yi a kolon a naxan falama.

³⁴ A falan tima waxatin naxan yi, kundaan yi godo e xun ma, xarandiine yi gaxu. ³⁵ Fala xuiin yi keli kundani, a naxa, “N ma Dii Xεmεn nan ito ra, n bata naxan sugandi, ε tuli mati a xuiin na!”

³⁶ Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu keden peen yi lu na yi. Xarandiine yi e dundu feni ito birin ma, e feen naxanye toxi, e mi ne fala muxu yo xa na waxatini.

*Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27*

³⁷ Na xɔtɔn bode e godo keli geyaan fari, yama gbeen yi Yesu ralan. ³⁸ Xεmεn yi a xuini te yamaan tagi, a naxa, “Karamɔxɔ, n ni i mafanma, i xa n ma dii xεmε keden peen mato. ³⁹ Yinnan na keli a ra, a gbelegbelema nεn mafuren, a xuruxurun, a yi a rabira, a dε xunfanna yi lu minε, a mi a bejinma xulεn fɔ a na a tɔrɔ kati! ⁴⁰ N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fɔxɔ ra, koni e mi nɔxi a kedε.”

⁴¹ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! ε tan dεnkεlayatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fεma han waxatin mundun yi? N dijama ε xa han waxatin mudun yi?” A yi a fala xεmεn xa, a naxa, “Fa i ya diin na be.”

⁴² Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan yi a raxuruxurun, a yi a rabira bɔxɔni. Yesu yi falan

ti yinna jaxin xili ma, a diidin nakendeya, a yi a so a fafe yii mɔn. ⁴³ Muxune birin yi kabε Ala senben ma.

Yesu mɔn yi a faxa feen fala

Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32

Yesu feen naxan birin liga, yamaan yi lu kabε ne ma, a yi a fala a xarandiine xa na waxatini, a naxa, ⁴⁴ “N naxan falama ε xa, ε nama jinan na xɔn ma! N tan Muxuna Dii Xεmεn soma nen yamaan yii, n lu e senben bun ma.” ⁴⁵ Koni e mi ito bunna kolon. A bata luxun e ma alogo e nama a bayen kolon. E mɔn yi gaxu a maxɔdinε na feen na.

Nde gbo birin xa?

Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37

⁴⁶ Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na. ⁴⁷ E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dexɔn ma. ⁴⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xεxi. Amasɔtɔ naxan xurun ε birin tagi, na nan gbo ε birin xa.”

Naxan mi kelixi ε xili ma

Maraka 9.38-40

⁴⁹ Yoni yi falan ti, a naxa, “Nxu kannu, nxu bata xεmεna nde to jinnan ke dε i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi en tan fɔxɔ ra.”

⁵⁰ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama a raxɔlɔ amasɔtɔ naxan mi kelixi ε xili ma, na ε xa nen.”

Muxune yi tondi Yesu yisuxε

⁵¹ Yesu siga waxatin masoxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalen taani. ⁵² A xεrane rasiga

a yεε ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitɔn a yεε ra. ⁵³ Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasɔtɔ e a kolon, a a sigama Yerusalɛn taan nin. ⁵⁴ A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, i waxi a xɔn ma ba, nxu xa tɛɛn yamari keli kore xɔnna ma, a yi itoe halagi?”

⁵⁵ Yesu yi a yεε rafindi e ma, a yi e maxadi. ⁵⁶ E yi siga taa gbɛtɛ yi.

Birana Yesu fɔxɔ ra
Matiyu 8.19-22

⁵⁷ E yi kira yi waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, “I siga dɛdɛ, n sigɛ i fɔxɔ ra.”

⁵⁸ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii.” ⁵⁹ A yi a fala xɛmɛna nde xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

Koni na xɛmɛn yi a fala, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

⁶⁰ Yesu yi a yabi, a naxa, “A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.† I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali.”

⁶¹ Gbɛtɛ fan yi a fala, a naxa, “N kannna, n birama nɛn i fɔxɔ ra, koni tin n xa sa n ɲungu n kon kaane ma singen.”

⁶² Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxu yo ɲinge kenna suxu, a lu a xanbi ratoɛ, na mi daxa a wali Alaa Mangayani.”

† **9:60:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni.

10

Xarandii tonge solofere e nun firinne xerayana

¹ Na xanbi ra, Marigin yi muxu tonge solofere e nun firin gbete ye ba. A yi e rasiga firin firin yeen ma a ye ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yeteen yi lan a xa siga denaxanye yi. ² A yi a fala e xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya. E xee kanna mafan, a xa walikena ndee rasiga e sa maala xaba.* ³ E siga, n bata e xe alo yexene kankone tagi. ⁴ E nama siga gbeti ra, e nama benbelidi xali, e nama sankidi xali. E nama bu muxune xantendeni kira yi. ⁵ E na so banxin naxan kui, e xa a fala singen, e naxa, ‘Ala xa bɔɔe xunbenla lu banxini ito kui.’ ⁶ Xa bɔɔe xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xon ma. Xa na mi a ra, na duban mon xa xete e tan ma. ⁷ E xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so e yii, e xa na don, e yi e min, amasoto walikenen lan nen a yi a saranna soto. E nama lu sigamatini keli banxini ito yi, siga ito yi. ⁸ E na so taan naxan yi, xa e e yisuxu, e na naxan so e yii, e na don. ⁹ E xa furetone yiyalan na taani, e yi a fala na muxune xa, e naxa, ‘Alaa Mangayaan bata maso e ra.’ ¹⁰ Koni e na siga taan naxan yi, xa e mi e yisuxu na yi, e siga yamaan malandeni, e yi a fala e xa, e naxa, ¹¹ ‘Hali e taan gbangbanna naxan nxu sanna ra, nxu bata na rakunkun e xili ma, koni e xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’ ¹² N xa a fala e xa,

* **10:2:** Sandani ito kui, xee kanna findixi Ala nan na. Denkeleya muxune lan e xa muxune soto Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

Kiti Sa Loxoni Ala xoloma nen na taan ma dangu Sodoma taan na!”†

Taa denkelɛyatarene fe

Matiyu 1.20-24

¹³ “Gbalon Korasin kaane yee ra! Gbalon Betasada kaane fan yee ra, bayo kabanako feen naxanye liga e tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidon taani nun, na kaane yi tinxinma ayi nen nun, to mi na ra, e yi kasa benbeli dugin nagodo e ma, e yi xuben so e yete ma, e yi a yita fa fala e bata e xun xanbi so e hakene yi! ¹⁴ Ala kininkinima nen Tire taan nun Sidon taan ma Kiti Sa Loxoni dangu e tan na. ¹⁵ E tan Kapɛrunan kaane, e tema nen kore xonna ma ba? En-en, e godon laxira nin!”

¹⁶ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Naxan na a tuli mati e xuiin na, na kanna bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a me e ra, na kanna bata a me n fan na. Naxan na a me n tan na, na kanna bata a me n xe muxun fan na.”

Na muxu tonge solofere e nun firinna xete fena

¹⁷ Na muxu tonge solofere e nun firinna yi xete sewa gbeeni. E yi a fala, e naxa, “Marigina, hali jinanne nxu xuiin name nen i xinli!”

¹⁸ Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata Setana to bire keli kore xonna ma alo galanna. ¹⁹ A mato, n bata senben fi e ma, e xa sigan ti sagine nun tanle fari e nun yaxun Setana senben fari, na sese mi e maxole. ²⁰ Koni e nama sewa tun, fa fala jinanne bata e fala xuiin suxu, koni e sewa amasoto e xinla bata sebe ariyanna yi.”

† **10:12:** Sodoma findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dunuɗa Folon 19.1-29 kui.

*Yesu yi sɛwa**Matiyu 11.25-27, 13.16-17*

²¹ Na waxatini, Yesu yi lugo sɛwan na Alaa Nii Sariɲanxin xɔn ma, a naxa, “N Fafe, kore xɔnna nun dunuɲa Marigina! N barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin.”

²² “N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Dii Xɛmɛn kolon fɔ a fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xɛmɛna e nun a Dii Xɛmɛn waxi a xɔn ma a xa a yita naxanye ra.”

²³ Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛ rafindi a xarandiine ma, a yi a fala e xa wundoni, a naxa, “Sɛwan na kanne xa naxanye yɛɛn feen toma ε naxan toma.

²⁴ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi waxi a to feni ε naxan toma, koni e mi a to, e mi a mɛ ε naxan mɛma.”

Samariya kaana fe sandana

²⁵ Awa, na waxatini Sariya karamɔxɔna nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a maxɔdin, a naxa, “Karamɔxɔ, n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?”

²⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “Sariya Kitabun nanfe falaxi? I a xaranma di?”

²⁷ Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “ ‘I xa i Marigina Ala xanu i bɔɲɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i sɛnbɛn birin na e nun i xaxinla birin na’ e nun ‘i yi i adamadi boden xanu alo i yɛtɛna.’ † ”

²⁸ Yesu yi a yabi, a naxa, “I ya falan tinxin. I xa na liga, i niin kisima nɛn.”

† **10:27:** Sariyane 6.5 nun Saraxaraline 19.18

²⁹ Koni Sariya karaməxən yi waxi a xən ma nən, a xa yoon sətə a yete xa. Nanara, a Yesu maxədin, a naxa, “N adamadi bodena nde ra?”

³⁰ Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “Xemena nde yi keli Yerusalən taani siga Yeriko yi, muxu mafune yi a suxu, e yi a bənbə, a lu ndedi e xa a faxa. ³¹ A mi bu saraxaralina nde yi fa na kiraan xən ma. A na xemen to waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fəxən na. ³² Lewi bənsənna muxuna nde fan yi fa, a xemen to, a dangu a dəxən ma. ³³ Koni Samariya kaana nde dangumatəən na a ra, na kiraan xən ma, na yi a li na, a to a to, a kininkinin a ma kati!§ ³⁴ A siga a fəma, a turen nun manpaan sa a maxələdene dε, a yi e maxidi. Na xanbi ra, a xemen sa a soon fari, a siga a ra xəje yigiya banxini a dandandeni. ³⁵ Na xətən bode, a gbeti gbanan firin tongo, a yi a so xəje yigiya banxin kannayii. A yi a fala a xa, a naxa, ‘A dandan, n na xete waxatin naxan yi, i naxan yo baxi a fe ra, n na a raxete i ma.’ ”

³⁶ Yesu yelinxina sandan se, a yi a maxədin, a naxa, “I tan yeε ra yi, na muxu saxanne ye, muxu mafune xemen naxan bənbəxi, nde na adamadi bode kəndən na?”

³⁷ Sariya karaməxən yi a yabi, a naxa, “Naxan kininkinixi a ma.”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa na jəxənna liga.”

Marata nun Mariyama fe

§ **10:33:** Na waxatini Yahudiyane yi Samariya kaane yatəxi kafirine nan na. E fe fələden sebəxi Mangane Firinden 17.24 kui.

³⁸ Yesu nun a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, e taana nde li, naxanla nde yi na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini. ³⁹ A xunyε naxalanmaan xili Mariyama, na yi dɔxɔ Marigin dεxɔn ma, a yi a tuli mati a xaranna ra. ⁴⁰ Marata yi xaminxi wali wuyaxi ke feen na. Nanara, a fa a fala Marigin xa, a naxa, “Marigina n xunyεn bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba? A fala a xa, a xa fa n mali!”

⁴¹ Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata, i xaminxi, i kɔntɔfilixi fe wuyaxi ra. ⁴² Koni adamadiin makoon se keden peen nan ma. Mariyama bata wa fe faɲin xɔn. Na mi fa bε a yii!”

11

Xaranna Ala maxandin ma Matiyu 6.9-13, 7.7-11

¹ Lɔxɔna nde, Yesu yi Ala maxandima yirena nde yi. A yelin waxatin naxan yi, a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu xaran Ala maxandin ma alo Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”

² Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandima ikiini, ε naxa,
‘Nxu Fafe,
i xinla xa sariɲan,
i ya Mangayaan xa fa.

³ I xa nxɔ lɔxɔ yo lɔxɔ balon fi nxu ma.

⁴ I xa nxu mafelu nxu yulubine ra,
alo nxu fan bata nxu hake tongone mafelu kii
naxan yi.

I nama tin nxu xa bira tantanni.’ ”

⁵ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa ε tan nde keden siga a xɔyin fɛma kɔε tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xɔyina, n doli buru xun saxan yi ⁶ amasɔtɔ n lanfaan naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni sese mi n yii n naxan soε a yii!’ ⁷ Koni xa bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n tɔrɔ! Dɛɛn balanxi, nxu nun n ma diine bata nxu sa, n mi fa nɔε keɛ, n sena nde so i yii.’ ⁸ Awa, n xa a fala ε xa, hali xa a mi keli e xɔyiyana fe ra, a burun so a yii, koni a keɛ, a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii amasɔtɔ a mi yagixi a xandɛ. ⁹ Awa, n xa a fala ε xa, ε seen maxɔdin, ε a sɔtɔma nɛn, ε seen fen, ε a toma nɛn, ε dɛɛn kɔnkɔn, a rabima ε xa nɛn. ¹⁰ Amasɔtɔ naxan yo na seen maxɔdin, na a sɔtɔma nɛn. Naxan na seen fen, na a toma nɛn. Naxan na dɛɛn kɔnkɔn, a rabima a xa nɛn. ¹¹ Muxuna nde ε ye ba, naxan ma diin yeɛɛn maxandima a ra, a yi saɲin so a yii? ¹² Hanma a na a xandi tɔxe xeleni, a yi tanla so a yii? ¹³ Hali ε to findixi muxu ɲaxine ra, ε a kolon fa fala a lan nɛn, ε xa se faɲin so ε diine yii. E faxi fa, ε Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii Sariɲanxin fima a maxandi muxune ma kii naxan yi!”

Bobon nakɛndɛya fena

Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27

¹⁴ Lɔxɔna nde Yesu yi ɲinanna raxɛɛ bobon fɔxɔ ra. ɲinanna xɛɛ xɛmɛn fɔxɔ ra waxatin naxan yi, a falan ti fɔlɔ, yamaan yi kabɛ. ¹⁵ Koni e ndee naxa, “A ɲinanne kedima Yinna Mangan Belɛɛbu barakan nin.”

¹⁶ Bonne yi waxi a xɔn ma e xa a keɲaan feɛfeɛɛ. Nanara, e yi a maxɔdin a a xa kabanako fena

nde liga, naxan kelixi Ala ma. ¹⁷ Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan yitaxunxi yengeneni, na yamanan kalama nen mafuren!” Yengen tanden naxan kui, na fan kalama nen. ¹⁸ Awa, xa Setanaa mangayana a yete yenge, a sabatima nayi di? E bata a fala, a n bata ninanne kedi Belesebu barakani. ¹⁹ Xa n ninanne kedima Belesebu barakan nin, e foxorabirane e kedima nanse xon nayi? Na ma, e foxorabirane a yitama nen nayi fa fala yo mi e xa! ²⁰ Xa n ninanne kedima Ala senben barakan nin, na a yitama nen nayi fa fala Alaa Mangayaan bata e li.”

²¹ “Senbemaan na a yiton yenge so xinla ma, a yi a banxin kantan, a seene birin natangama nen.†

²² Koni xa senbe kanna nde бага a ma, a yi a no, a sigama a yenge so seene birin na nen nayi, a yigi saxi naxanye fari, seen naxanye a yii, a yi ne yitaxun.”

²³ “Naxan mi n tan foxo ra, na bata keli n xili ma. Nxu nun naxanye mi malanma, ne sigama ayi nen.”

Yinna naxin xete fena

Matiyu 12.43-45

²⁴ Yesu naxa, “Yinna naxin na xete muxun foxo ra, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden

* **11:17:** yamanan: Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi ninanne kede alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **11:21:** Sandani ito kui, Setana findixi senbemaan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana ninan naxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana no.

fen. Xa a mi yire yo to, a a mirima nɛn nayi, a naxa, ‘N kelixi dɛnaxan yi, n mɔn xa xɛtɛ na.’ ²⁵ Nanara, a na xɛtɛ na, xa a li na makɔxi, a yitɔnxi, † ²⁶ nayi a sigama nɛn, a sa fa yinna ɲaxi solofere gbɛtɛye ra naxanye ɲaxu dangu a tan na. Ne yi lu a fema. Na muxuna fe raɲanna ɲaxuma ayi nɛn dangu a fɔlɔn na.”

Sɛwa kɛndɛna fe

²⁷ Yesu ito fala waxatin naxan yi, ɲaxanla nde yi falan ti a xa yamaan yɛ, a naxa, “Naxanla naxan a sɔtɔxi, a yi i maxuru, muxu sɛwaxin nan na ra!”

²⁸ Koni Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan dangu na ra, muxu sɛwaxin nan ne ra naxanye Alaa falan mɛma, e yi a suxu ken!”

Taxamasenna fe

Matiyu 12.38-42

²⁹ Yamaan malan Yesu fema waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Iki muxune findixi muxu ɲaxine nan na, ɛ to n maxɔdinma kabanako taxamasenna ma. Koni ɛ mi kabanako fe yo to ɛ ba Nabi Yunusaa taxamasenna ra. ³⁰ Nabi Yunusa§ findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa kaane xa, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn findima taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa. ³¹ Naxalan Mangan naxan keli sogeteden yiifanna ma, na tima nɛn Kiti Sa Lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn danna nan na, a fa a tuli mati Sulemani a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala ɛ xa, naxan gbo dangu Sulemani ra, na be yi. ³² Niniwa kaane tima nɛn

† **11:25:** Na yire makɔxin findixi muxun bɔɲɛn nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

§ **11:30:** A mato Yunusa sora 1 han 4 kui.

Kiti Sa Lɔxɔni, e yi ε yalagi amasɔto ne Yunusa a kawandin me waxatin naxan yi, e xun xanbi so nen e hake ne yi. Koni n xa a fala ε xa, nde be naxan gbo Yunusa xa!”

Fati benden kenenna fe

Matiyu 5.15, 6.22-23

³³ Yesu naxa, “Muxu yo mi lenpun nadεge ma, a yi a luxun hanma a yi a raso deben bun ma, koni a dɔxɔma seen nan fari alogo yamaan na so banxini, e xa kenenna to. ³⁴ I yeen luxi nen alo lenpuna i fati benden xa. Xa i yeen kende, i fatin birin luma nen kenenni, koni xa i yeen kala, i fatin luma nen dimini. ³⁵ A liga i yeren ma nayi, kenenna naxan i yi, na nama findi dimin na. ³⁶ Xa i fatin kenenni, dimi yo mi a yi, a birin dege ma nen alo lenpun dege ma kii naxan yi.”

Yesu yi Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi

Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

³⁷ Yesu yelin falan tiye waxatin naxan yi, Farisi muxuna nde yi a xili, a a xa sa a dege a konni. Nanara, a so, a dɔxɔ a degedeni. ³⁸ Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a Yesu mi a yiin naxaxi lan e dinan kiin ma benun a xa a dege, a kabε. ³⁹ Nanara, Marigin yi a fala a xa, a naxa, “E tan Farisi muxune, ε igelengenna nun donse sa seen fanna maxama, koni ε kuiin nafexi muxu seen nun fe jaxin na. ⁴⁰ E tan daxune! Xa Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin fan daxi ba? ⁴¹ Koni naxan ε donse don goronna kui, ε xa na so yiigelitɔne yii, seen birin sarijanma nen na yi.”

⁴² “Ɛ tan Farisi muxune, gbalona ɛ yɛɛ ra! Amasɔtɔ ɛ nakɔ yi seene yaganna bama, alo sorontonna nun sabi gbɛtɛye, koni ɛ bata ɛ mɛ tinxinyaan nun Alaa xanuntenyana fe ra. A lan nɛn ɛ xa ne nan liga, e nun yagan baana.”

⁴³ “Gbalona ɛ xa, ɛ tan Farisi muxune, amasɔtɔ dɔxɔde faɲin nafan ɛ ma salide banxine yi, binye xɔntɔnne rafan ɛ ma lɔxɔ tideni. ⁴⁴ Gbalona ɛ xa! Amasɔtɔ ɛ ligaxi nɛn alo gaburu fonna. Yamaan sigan tima a fari, e mi a kolon.”

⁴⁵ Sariya karamɔxɔ keden yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i naxan falama ito ra, i nxu fan nafɛyama nɛn nayi!”

⁴⁶ Yesu yi a yabi, a naxa, “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne! Amasɔtɔ ɛ goronna sama yamaan xun ma naxan binya kati, koni ɛ tan yetɛɛn mi ɛ yii dinɲɛ a ra hali, ɛ yi e mali a tongɛ.

⁴⁷ Gbalona ɛ xa! Ɛ bata gaburu faɲine rafala nabine xa, ɛ benbane nabiin naxanye faxa yati!

⁴⁸ Ɛ benbane naxan liga, ɛ yetɛɛn bata tin, ɛ bata a mayita amasɔtɔ e nabine faxa nɛn, ɛ tan bata gaburune yitɔn mɔn. ⁴⁹ Nanara, en bata Ala xaxinla to, a naxa, ‘N nabine nun xɛrane rasigama e ma nɛn, e ndee faxama nɛn, e yi ndee bɛsɛnxɔnya.’

⁵⁰ Nanara, iki muxune saranma na nabine birin faxa feen nan na xabu dunuɲa da waxatini, ⁵¹ fɔlɔ Habila saya feen ma han sa dɔxɔ Sakari saya feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun yire sariɲanxin tagi. N xa a fala ɛ xa, na feene xɛtɛma nɛn iki muxune ma.”

⁵² “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne, amasɔtɔ ɛ bata dɛɛn ɲinna mara naxan xaxilimaya

banxin dεen nabima, ε tan yeτεen mi soε. Naxanye waxi so feni, ε bata ne raxεε!”

⁵³ Yesu keli na yi waxatin naxan yi, sariya karamoxone nun Farisi muxune yi a yigbeten folo, e yi a ye mo ayi kati! E yi a maxodin fe wuyaxi ma amasoto ⁵⁴ e yi waxi a xon ma, e xa a suxu feni ton a falana fe ra.

12

Maxadina nafgina fe yi

Matiyu 10.26-27

¹ Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin naxan yi han e lu tiye e bode ma, Yesu yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma Farisi muxune buru rate sena * fe yi, naxan findixi e nafiyaan na. ² Feen naxan luxunxi na minima nen kenenni, wundo feen birin kolonma nen. ³ Nanara, ε bata naxan fala dimini, na mema nen kenenni. E bata naxan birin koyekoyen muxune xa konkoni, ne ralima nen taa tagini kenenni.”

Ala yeεragaxuna fe

Matiyu 10.28-31

⁴ “N xoyine, n xa a fala ε xa, ε nama gaxu ne yeε ra naxanye fati benden faxama koni e mi naε fefe lige dangu na ra. ⁵ E gaxuma naxan yeε ra, n na yitama ε ra nen: ε xa gaxu Ala yeε ra, senbena a yii, a na i faxa waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga yahannama yi. N xa jondin fala ε xa, ε xa gaxu na nan yeε ra!”

* **12:1:** burun nate sena: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

⁶ “Xolidi suulun mi sare gbanan firin na ba? Koni hali na keden, Ala mi jinanne a xon ma. ⁷ Hali e xun seken keden kedenne, Ala e xasabin birin kolon. Nanara, e nama gaxu, e dangu xolidi wuyaxin na!”

I ti Yesu a fe ra yamaan yetagi
Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ “N xa a fala e xa, naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xemen fan na joxonna ligama nen a xa Alaa malekane yetagi. ⁹ Koni naxan yo na a me n na yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xemen fan n mema a ra nen Alaa malekane yetagi.”

¹⁰ “Naxan na n tan Muxuna Dii Xemen nayelevu, na mafeluma nen. Koni naxan na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na mi mafeluye mumel!”

¹¹ “E na siga e ra salide banxin yetagi waxatin naxan yi, e yi e yigbeten, hanma mangane yetagi hanma kuntigine yetagi, e nama xamin e xon ba feen na hanma e naxan falama. ¹² Amasoto e naxan falama Alaa Nii Sarijanxina e xaranma nen na ra na waxatin yeteni.”

Nafulu kan daxuna fe sandana

¹³ Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi, a naxa, “Karamoxo, a fala ngaxakedenna xa, nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a yitaxun, a yi n gbeen so n yii.”

¹⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan! Nde n findixi kiti bolonna ra hanma se taxun na muxu firinna tagi?” ¹⁵ Na xanbi ra, a yi a fala e birin xa, a naxa, “E a liga e yeren ma milana fe yi amasoto muxun

findi nafulu kanna ra ki ki, a mi nœ luyε a sii ra a nafunla fe ra.”

¹⁶ Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Bœxœna nde yi nafulu kanna nde yii nun naxan sise yi sabatima kati! ¹⁷ A yi a miri a yetε ma, a naxa, ‘Yire mi n yii, n na n ma sisee bogine ramare denaxan yi. N nanfe ligama nayi?’ ¹⁸ A yi a miri a yetε ma, a naxa, ‘N naxan ligama na ni ito ra. N na n ma se ramara banxine kalama nen, n yi nde gbεteye ti naxanye gbo dangu a fonne ra. N yi n ma maala nun n yii seene ramara na yi. ¹⁹ Na xanbi ra, n na a fale nen n yetε ma, n naxa, n makoon seen naxan birin ma jεε wuyaxi bun ma, n bata ne sœtœ. N xa n dεge ki fajni, n yi n min, n yi n yetε rasewa.’ ²⁰ Koni Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan daxuna, to kœεn na ε nun i niin fatama nen, na xanbi ra i bata seen naxanye birin namara i yetε xa, ne findima nde gbee ra?’ ”

²¹ Yesu naxa, “A na kii nin ε birin xa naxanye nafunla malanma e yetε xa, koni nafulu kan mi e ra Ala yεε ra yi.”

*Iyigi sa Ala yi
Matiyu 6.25-34*

²² Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nanara, n na a falama ε xa, ε nama kœntœfili ε dunuŋa yi gidina fe ra, ε naxan donma hanma ε ε maxidima naxan yi. ²³ Amasœtœ niin dangu donseen na, fati bœndœn dangu dugin na pon! ²⁴ ε xœline mato, e mi sese sima, e mi sese xabama, donse ramarade mi e yii, koni Ala e baloma. ε tan dangu xœline ra pon! ²⁵ ε tan nde nœ waxatidi se a yetε siin fari xaminna fe ra ba? ²⁶ Xa ε mi nœ

fe xuridine ligε, nanfera ε xaminma a dɔnxεne fe ra nayi? ²⁷ Ε wudi fuge fajine gbo kii mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yetε xa, koni n xa a fala ε xa, hali Manga Sulemani e nun a nɔrɔn birin yi, a mi marabεri ba alo e tan nde. ²⁸ Ala nan sεxεne marabεri bama naxanye be yi to, tila a ganma nεn, a jɔn fefe! A mi ε marabεri bε dangu ne ra ba? Ε dεnkεleyaan xurun. ²⁹ Nanara, ε nama kɔntɔfili sena fe ra ε naxan donma e nun ε naxan minma. ³⁰ Amasɔtɔ dunuɔna dεnkεleyatarene seni itoe birin fenma waxatin birin. Koni ε Fafe Ala ε makoon kolon. ³¹ Koni ε Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a seni itoe fan soma ε yii nεn.”

Ariyanna nafunla fe

Matiyu 6.19-21

³² Yesu naxa, “Yεxεε kurudina, ε nama gaxu amasɔtɔ a bata ε Fafe Ala kεnεn, a Mangayaan so ε yii. ³³ Ε ε yii seene birin sara, ε gbetin so yiigelitɔne yii. Ε gbetin namara seene sɔtɔ ε yetε xa naxanye mi kalε. Ε yi ε nafunle ramara ariyanna yi a mi jɔnma dεnaxan yi, muɔadene nun mεlimεnle mi a kalε dεnaxan yi. ³⁴ Bayo i ya nafunla dεnaxan yi, i xaxinla fan mεnna nin.”

Walikεεn naxanye yitɔnxi

³⁵ Yesu naxa, “Ε ε yitɔn alogo ε xa wali, ε yi ε lεnpune radεgε. ³⁶ Ε xa liga alo walikεεn naxanye e kuntigin legedenma keli jɔxalandi tiin malanni. A na fa waxatin naxan yi a dεεn kɔnkɔn, e a rabima a xa nεn mafuren! ³⁷ Muxu sεwaxin nan ne ra naxanye kuntigina e lima e ye, e yitɔnxi! N xa jɔndin fala ε xa, a a tagi xidima nεn, a yi e radɔxɔ, a donseen so e yii. ³⁸ Muxu sεwaxin nan ne ra xa

a e yitɔnxin li, hali a fa kɔɛ tagini hanma dangu na ra. ³⁹ Ɛ xaxili lu ito xɔn ma. Xa banxi kanna muɲaden fa waxatin kolon, a mi tinɲɛ muɲaden yi so a banxini. ⁴⁰ Ɛ fan xa ɛ yitɔn amasɔtɔ ɛ xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na waxatin nin.”

*Walikɛ tinxinxina fe
Matiyu 24.45-51*

⁴¹ Piyɛri yi Yesu maxɔdin, a naxa, “Marigina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba hanma muxun birin xa?”

⁴² Marigin yi a yabi, a naxa, “Walikɛɛn mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dɔxi walikɛɛn bonne xun na, a donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra. ⁴³ Na walikɛɛn sɛwama nɛn xa a kuntigina a li na wanla kɛ! ⁴⁴ N xa a fala ɛ xa yati, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nɛn. ⁴⁵ Koni xa a walikɛna a miri a yetɛ ma fa fala, ‘N ma kuntigin bata buyɛ ayi, a mi xɛtɛn xulɛn,’ xa a walikɛɛn bonne bɔnbɔ fɔlɔ, xɛmɛn nun ɲaxanle, a a dɛge, a yi a min han a yi a radangu ayi, ⁴⁶ a kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikɛɛn na xaxili mi a xɔn ma waxatin naxan yi, a kuntigina a ɲaxankatama nɛn nayi, a yi a saranna fi alo dɛnkɛɛyatarene kii naxan yi.”

⁴⁷ “Walikɛɛn naxan a kuntigin sagoon kolon, koni a mi tin na ligɛ, na bɔnbɔma nɛn bosaan yɛ wuyaxi ra kati! ⁴⁸ Koni walikɛɛn naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na fena nde liga, a bosaan sɔtɔma naxan ma fe ra, a bulanma nɛn nayi ndedi. Awa, a wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima nɛn na ra. A gbegbe soxi naxan yi, a gbegbe maxilima nɛn na fan na dangu bonna ra.”

Mayitaxun tiin nan Yesu ra

Matiyu 10.34-36

⁴⁹ Yesu naxa, “N bata fa tɛɛn na dunuɲa yi. Xa a yi dɛgɛ nun, na rafan n ma han! ⁵⁰ Koni fɔ n xa mamin tɔrɔni singen. N bɔɲɛ mi sɛ han a kamali! ⁵¹ Ɛ mirixi a ma fa fala a n faxi bɔɲɛ xunbenla nan na dunuɲa yi ba? N xa a fala ɛ xa, n mi faxi bɔɲɛ xunbenla xan na fɔ mayitaxunna. ⁵² To xanbi ra, muxu suulun yitaxunma nɛn denbaya kedenna kui, saxan fɔxɔ kedenni, firin fɔxɔ kedenni. ⁵³ Dii fafane kelima nɛn dii xɛmɛne xili ma, dii xɛmɛne fan yi keli e fafane xili ma. Dii ngane kelima nɛn e dii tɛmɛne xili ma, dii tɛmɛne fan yi keli e ngane xili ma. Mamene kelima nɛn e diine ɲaxanle xili ma. Diine ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.”

Waxatine famu fena

Matiyu 16.2-3

⁵⁴ Yesu mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “Ɛ na kundaan to sogegododeni waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala, ‘Tulen famaani ni i ra,’ a ligama na kii nin. ⁵⁵ Ɛ na foyen to keke sogetede yifari fɔxɔni waxatin naxan yi, ɛ a falama nɛn, ɛ naxa, ‘Kuye wolonma nɛn to,’ anu a ligama nɛn. ⁵⁶ Ɛ tan nafigine, ɛ nɔɛ kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna matoɛ nɛn, ɛ yi a bunna kolon, nanfera ɛ mi nɔɛ waxatini ito bunna kolonɲɛ?”

Yɛngɛn ɲan fena yɛngɛfane tagi

Matiyu 5.25-26

⁵⁷ “Nanfera ɛ mi nɔɛ kitin sɛ ɛ yetɛ ma, naxan tinxin ɛ na liga? ⁵⁸ Xa i yɛngɛfaan sigama i ra i kitideni, ɛ nɛma kira yi waxatin naxan yi, i xa kata i na feen ɲan ɛ tagi alogo a nama siga i ra kitisaan

fema, alogo kitisaan fan nama i so doma kanne yii, doma kanne fan yi i sa kasoon na. ⁵⁹ N xa a fala i xa, i mi keƙe na fɔ i yanginna birin fi.”

13

Ɛ xun xanbi so Ɛ hake ne yi

¹ Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa e yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi. ² Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo Galile kaane bata faxa na kiini, Ɛ mirima na ma nen ba, fa fala hake kanna nan ne ra dangu Galile kaan bonne birin na ba? ³ Ɛn-ɛn de! N xa a fala Ɛ xa, xa Ɛ mi Ɛ xun xanbi so Ɛ hake ne yi, Ɛ birin faxama nen alo bonne. ⁴ Kore banxin naxan Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasɛɛn naxanye fari, ne fe di? Ɛ mirixi a ma fa fala ne naxu dangu Yerusalɛn kaane birin na ba? ⁵ Ɛn-ɛn de, n xa a fala Ɛ xa, xa Ɛ mi Ɛ xun xanbi so Ɛ hake ne yi, Ɛ birin faxama nen alo bonne.”

Xɔde binla fe sandana

⁶ Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Xɔde binla yi xɛmɛna nde yii a nakɔni. A siga a bogin fendeni koni a mi sese to a kɛ ra. ⁷ Nanara, a yi a fala a nakɔ kantanna xa, a naxa, ‘A mato, a nɛɛ saxanna nan ito ra, n fama be yi, n fa xɔdeni ito bogin fen koni n mi se to a ra. A sege, i yi a woli ayi, a nama bɔxɔ faɲin kala.’ ⁸ Koni a nakɔ kantanna yi a yabi, a naxa, ‘N kanna, a lu na nɛɛ kedenni ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe lɔxɔn na naxan a sabatima. ⁹ Xa xɔde binli ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi a sege.’ ”

Yesu yi jaxalan furetɔn nakendɛya Matabu Lɔxɔni

¹⁰ Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi xaranna tima salide banxini. ¹¹ Naxanla nde yi na nun jinan jaxin yi naxan fɔxɔ ra, a bata yi a rafura jɛɛ fu nun solomasɛɛɛ, a bata yi a mafelen, a mi yi fa nɔɛ a ratinxin jɛ hali! ¹² Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a xili, a yi a fala, a naxa, “Nga jaxanla, i bata i sɔɔ i ya fureni ito ra to!” ¹³ A yi a yiin sa a fari, jaxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala tantun.

¹⁴ Salide banxin kuntigin yi xɔɔ, bayo Yesu bata muxun nakendɛya Matabu Lɔxɔni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a naxa, “Wanla kema xii sennin nan bun, nayi ɛ xa fa na lɔxɔne ma, ɛ fa kendɛyaan sɔɔ, koni a mi ligɛ Matabu Lɔxɔni!”

¹⁵ Marigin yi a yabi, a naxa, “Ɛ tan nafigine, ɛ tan naxanye birin be, ɛ mi ɛ jingena hanma ɛ sofanla fulunma ba, ɛ sa a ramın Matabu Lɔxɔni?” ¹⁶ Awa, Iburahima bɔnsɔnna nan jaxanli ito ra, Setana bata naxan xidi jɛɛ fu nun solomasɛɛɛ. A mi lan, a xa xɔɔya, a fulun Matabu Lɔxɔni ba?” ¹⁷ Yesu a falan yi a yengɛfane birin nayagi. Na waxatini yamaan birin yi lu sɛwɛ a kabanako feene birin na.

Sansi xurina fe sandana

Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32

¹⁸ Yesu naxa, “Alaa Mangayaan maligaxi nanse ra? N na a misalima nanse ma? ¹⁹ A luxi nɛn alo sansi kɛɛ xuridina,* xɛmɛn naxan si a xɛɛn ma, a gbo, a findi wudin na, xɔline yi e tɛɛn sa a yi.”

Burun nate sena fe sandana

Matiyu 13.33

* **13:19:** Sansini ito xili nɛn mutaridi.

²⁰ Yesu mən yi maxədinna ti, a naxa, “N na Alaa Mangayaan misalima nanse ma? ²¹ A ligaxi nən alo burun nate sena† naxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuɲi bənbeli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

So de xurina fe
Matiyu 7.13-14, 21-23

²² Yesu yi siga taa gbeene nun banxidene ra, a xaranna ti a yi a tinxin Yerusalen taan na.

²³ Nde yi a maxədin, a naxa, “N kanna, muxun naxan kisima, na mi wuya ba?”

Yesu yi e yabi, a naxa, ²⁴ “E yixəɔxə e so de xurin na, n xa a fala e xa, muxu wuyaxi katama nən so feen na koni e mi nɔe soe.”

²⁵ “Banxi kanna kelima nən, e deen balan. E ti a xanbi ra, e deen makənkən fəɔ, e naxa, ‘N kanna, deen nabi nxu xa,’ a e yabima nən nayi, a naxa, ‘N mi e keliden kolon!’ ²⁶ Awa, e a yabima nən nayi, e naxa, ‘Nxu bata yi nxu dege, nxu yi nxu min i fɛma, i bata xaranna ti nxə taani!’ ²⁷ A mən a falama nən, a naxa, ‘E tan tinxintarene, e keli n fɛma, n mi e keliden kolon.’ ²⁸ E na Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin to Alaa Mangayani waxatin naxan yi, koni e tan mi so, e wugama nən nayi, e yi e jinna raxin kati! ²⁹ Yamaan fama nən, sa keli sogeteden nun sogegododen nun yiifari fəxən nun kəmenna ma, e dəxə sɛwa bande dondeni Alaa Mangayani. ³⁰ Nayi, naxanye xanbin na, na ndee sa luma nən yeen na. Naxanye yeen na iki, ne yi sa lu xanbin na.”

† **13:21:** burun nate sena: Leɓenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

*Yesu yi Yerusalen taan xanu
Matiyu 23.37-39*

³¹ Na waxatin yeteni Farisi muxuna ndee yi fa Yesu fema, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli be yi, i siga yire gbete yi, amasoto Herode waxi i faxa feni.”

³² Yesu yi e yabi, a naxa, “E sa a fala na xulumaseen xa, e naxa, ‘N jinanne kedima nen, n muxune rakendeya to nun tila yi, a soge saxandeni, n yelinma nen n ma wanla ra.’ ³³ Koni hali na, fo n xa lu sigan tiye nen to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi lan nabiin xa faxa yire gbete yi fo Yerusalen taani.”

³⁴ A yi a fala, a naxa, “Yerusalen kaane! Yerusalen kaane! E tan naxanye nabine faxaxi, e yi Alaa xerane magolon. A xonla n suxu nen sanja ma wuyaxi n xa e malan n fema alo tuxe ngana a diine malanma a gabuteren bun ma kii naxan yi, koni e mi tin! ³⁵ Awa, Ala e konna rabejinma nen fefe! N xa a fala e xa, e mi fa n toma han e yi a fala, e naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

14

Yesu yi furetɔn nakendeya

¹ Matabu Loxona nde yi, Yesu yi siga a degedeni Farisi muxu gbeena nde konni. Awa, yamaan yi Yesu matoma kati! ² Xemen naxan fatin yi makusinxu, na yi fa Yesu yetagi. ³ Yesu yi sariya karamoxone nun Farisi muxune maxodin, a naxa, “A daxa muxune yi rakendeya Matabu Loxoni ba, hanma na mi lan?”

⁴ Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xemen tongo, a yi a rakendeya, a siga. ⁵ Na xanbi ra, a yi a fala

e xa, a naxa, “Xa dii xεmεna hanma turana ε tan nde yii, xa a bira xεjinna kui Matabu Lεxεni, i mi a ratema mafuren Matabu Lεxεni ba?” ⁶ Koni e mi nε a maxεdinna yabe.

Yεε yitena fe

⁷ Yesu mεn yi falan ti muxu xilixine xa sandani, amasεtε a yi e rakεrsima e katama dεxεdeni yεen na kii naxan yi, a naxa, ⁸ “Muxuna nde na i xili jaxalandi ti malanni waxatin naxan yi, i nama dεxε yεen na, amasεtε yanyina nde muxu gbεε xilixi naxan dangu i tan na. ⁹ Awa, naxan ε birin xilixi, na fama nεn, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Dεxεdeni ito so a yii.’ Xa na liga, i yagima nεn nayi amasεtε i bata keli na dεxεde fajini. ¹⁰ Koni e na i xili waxatin naxan yi, siga i sa dεxε xanbin na, nayi i xεje yatigin fama nεn i fema, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Sεxε, fa i magodo yire fajini ito yi.’ I binyama nεn nayi muxu xilixin bonne birin yεtagi. ¹¹ Amasεtε naxan birin a yεε yitema, na magodoma nεn. Naxan na a yεε magodo, na yitema nεn.”

¹² Yesu yi a fala xεje yatigin xa, a naxa, “Xa i ferjnen seen hanma ximεna soma yamaan yii, i nama i xεyine xili, hanma i ngaxakedenne hanma i xabilane hanma i dεxε bode nafulu kanne, amasεtε ne fan i xilima nεn, e yi i ya donla saran. ¹³ I na jaxajaxan ti waxatin naxan yi, i xa yi-igelitεne xili e nun madεntεne nun sankalatεne nun danxutεne. ¹⁴ Awa, i barayin sεtεma nεn nayi amasεtε ne mi nεε a donla saranje. Koni Ala a saranna fiye muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani.”

Dεge malan gbeena fe sandana

Matiyu 22.1-10

¹⁵ Donse donna nde yi a fεma, na ito mε waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Muxu sεwaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa Mangayani.”

¹⁶ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xεmεna nde yi na naxan donse donna malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili. ¹⁷ Na malanna waxati saxini, a yi a walikεεn nasiga, a xa sa a fala a muxu xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitɔnɲε! ¹⁸ Koni e birin yi e makone fala fɔɔ. A singe ra xiin yi a fala walikεεn xa, a naxa, ‘N bata xεεn sara fɔ n xa sa na mato, yandi i hake lu n xa.’ ¹⁹ Bonna naxa, ‘N bata ɲinge fu sara, n sa e matoma, yandi i xa i hake lu n xa.’ ²⁰ Bonna fan naxa, ‘N baxi ɲaxanla futudeni nεn. Nanara, n mi nɔε sigε.’ ²¹ Walikεεn yi xεtε, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi xɔɔ nayi han, a yi a fala a walikεεn xa, a naxa, ‘I mafura, i siga kirane xɔn ma, i sa fa yiigelitɔne nun madɔntɔne nun danxutɔne nun sankalatɔne ra.’ ²² A mi bu walikεεn naxa, ‘N kanna, i naxan fala n xa, n bata na liga koni dɔxɔdena ndee mɔn luxi.’ ²³ Nanara, kuntigin yi a fala walikεεn xa, a naxa, ‘Siga xεεn ma kirane xɔn ma e nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa fa, alogo n ma banxin xa rafe. ²⁴ N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa fεriɲen seni ito donɲε!’ ”

Bira Yesu fɔxɔ ra

Matiyu 10.37-38

²⁵ Yama gbeen yi Yesu fɔxɔ ra sigatini, a yi a yεε rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, ²⁶ “Muxu yo

fa n tan fεma, a mi nεε finde n ma xarandiin na fε a xa a mε a nga nun a fafe ra e nun a naxanla nun a diine nun a ngaxakeden xεmεmane nun a naxalanmane nun a yetεen na. ²⁷ Muxu yo mi a faxa wudin* tongo, a bira n fεxε ra, na mi finde n ma xarandiin na. ²⁸ Xa ε tan nde waxi a xεn, a xa sangansoon ti, a dεxεma nen singen, a yi a gbetin yate a yi a kolon naxan nεxεn a yii, xa na wanla nanne. ²⁹ Xa a mi na liga, a na yelin a beten se waxatin naxan yi, a mi nεε sangansoon nanne. Naxan birin na na to, e a magelema nen. ³⁰ E a falama nen, e naxa, ‘Xεmeni ito bata banxin ti fεlε koni a mi nεxi a nanne!’ ” ³¹ Yesu naxa, “Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liye, a waxi a xεn ma, a xa sa mangan bonna yenge naxan ma gali sigε han muxu wuli mεxεne, a dεxεma nen singen, a yi a yate xa a senben na mangan yenge. ³² Xa senbe mi a yii, a xeraan nasigama nen benun a xa a fεman li, a yi a mafan, alogo e nama yenge. ³³ Awa, a na kii nin, ε tan nde keden mi nεε finde n ma xarandiin na fε a xa a yii seen birin yiba.”

Fεxεna fe

Matiyu 5.13, Maraka 9.50

³⁴ “Fεxεn fan, koni xa a mεxεmεxεnna ba ayi, a fa ramεxεmεxεnna nanse ra nayi? ³⁵ A mi lan bεxεn ma, a mεn mi finde lεxεn na sansine xa fε a xa woli ayi nen. Xa tunla naxan ma a feen mε, na xa a tuli mati!”

* **14:27:** Romi kaane yi muxune gbangbanma wudin nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nεen, fa fala fε Yesu a xarandiine xa e wεkile sayaan na Yesu fεxε ra.

15

Yexee tununxina fe sandana Matiyu 18.12-14

¹ Loxona nde mudu maxinle nun yulubitɔ wuyaxi yi fa Yesu fema e tuli matideni. ² Farisi muxune nun sariya karamoxone yi falan ti folo e de bun ma, e naxa, “Xemeni ito yulubitone yisuxuma, a yi a dege e fema.” ³ Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,

⁴ “Xa yexee keme e tan nde yi, na nde keden yi lo ayi, a nanfe ligama? A yexee tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma nen burunna ra, a sa a tununxin fen han a yi a to. ⁵ A na a to waxatin naxan yi, a sewama nen, a yi a sa a koe ma, ⁶ a mon yi siga a ra a konni, a yi a doxo bodene nun a xoyine xili, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En sewa amasoto n ma yexeen naxan yi tununxi n bata a to!’ ⁷ N xa a fala e xa, a na kii nin, sewan tima nen ariyanna yi hake kan keden tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma.”

Gbeti gbanan tununxina fe

⁸ “Awa, gbeti gbanan fu naxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a nanfe ligama? A lenpun nan nadegema, a yi a banxin makɔ mafuren, a yi a fen yiren birin yi han a yi a to. ⁹ A na a to waxatin naxan yi, a a xoyine nun a doxo bodene xilima nen e bode xon ma, a yi a fala e xa, a naxa, ‘En sewa en bode xon ma amasoto n ma gbetin naxan tunun, n bata a to!’ ¹⁰ Awa, n xa a fala e xa a na kii nin, Alaa malekane sewama nen hake kan keden na fe ra naxan bata tubi.”

Dii Xεμε tununxina fe sandana

¹¹ Yesu yi lu falan tiye, a naxa, “Xεμενα nde yi na, dii xεμε firin yi a yii. ¹² A xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, ‘N fafe, i ya nafunla taxun, i n gbeen so n yii.’* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun a tada ra. ¹³ Waxatidi danguxina xurimaan yi a gbee seene sara, a gbetin tongo, a siga yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin birin kala dunuɲa feene yi. ¹⁴ A yii seen birin yi ɲan, na xanbi ra, kamε gbeen yi so na yamanan birin yi, sese mi yi fa a tan yii sɔnɔn. ¹⁵ Awa, a siga na yamanan dugureнна nde fema wali kedeni, na yi a rasiga a xεεn ma xɔse kantandeni. ¹⁶ Xɔsene toge dagin naxan donma, a xɔnla yi a suxu a xa na nde don koni muxe mi na so a yii. ¹⁷ Dɔnxεn na, a yi a miri, a naxa, ‘N fafe a walikεne donseen donma han e mi a ɲanɲε koni kamεna n tan faxamaan ni i ra. ¹⁸ N xa siga n fafe fema n sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata haken liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo. ¹⁹ I mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n suxu alo i ya walikεεn bonne.’ ²⁰ Awa, a keli, a xεte a fafe konni.”

“Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe yi a to fe, a ndedi makuya. A kininkinin a ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin nabilin a dii xεμεn ma, a yi a sunbu. ²¹ A dii xεμεn naxa, ‘N fafe, n bata haken liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo, a mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina.’ ²² Koni a fafe yi a walikεne xili, a naxa, ‘E mafura, ε fa doma gbeen na, ε yi a ragodo a ma, ε yii rasoon so a yii sonla ra, ε sankidin so a sannu. ²³ E sa ɲinge raturaxin

* **15:12:** A waxi a kεεn nan xɔn benun a baba xa faxa.

faxa, en malanna raba, en sɛwa. ²⁴ Amasɔtɔ n ma dii xɛmɛn bata yi faxa nun koni iki a niin bata bira ayi mɔn. A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.’ Awa, e ɲaxaɲaxan fɔlɔ.”

²⁵ “Na waxatini, dii xɛmɛn forimaan sa xɛɛn ma. A faxi na sa keli xɛɛn ma, a maso banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin nun bodon ti xuiin mɛ. ²⁶ Awa, a walikɛ keden xili, a yi a maxɔdin, a naxa, ‘Nanfe ligaxi?’ ²⁷ Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, ‘I xunyɛn bata fa, i fafe bata ɲinge raturaxin faxa a xa, amasɔtɔ a mɔn bata a dii xɛmɛn to, a kɛndɛ.’ ²⁸ A tada yi xɔlɔ kati, a mi tin soɛ banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a mafan a xa so. ²⁹ Koni, a yi a yabi, a naxa, ‘A mato, n bata ɲɛɛni itoe birin wanla kɛ i xa alo konyina, n mi i ya yamarin matandi hali sanɲa ma keden pe. I nanse soxi n yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun n lanfane yi sɛwa nxu bode xɔn ma! ³⁰ Koni i ya dii xɛmɛn naxan bata i ya nafunla birin kala yalunyani, bayo na mɔn bata fa, i bata ɲinge raturaxin faxa a xa!’ ³¹ A fafe yi a yabi, a naxa, ‘N ma diina, i tan n fɛma be waxatin birin, n yii seen birin i tan nan gbee a ra. ³² Koni a lan en xa malanna ti, en sɛwa amasɔtɔ i xunyɛn bata yi faxa nun koni a niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun koni iki n bata a to.’ ”

16

Kuntigi tinxintarena fe

¹ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nafulu kannan de yi na nun, walikɛɛn yi naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala nafulu kannan xa, e naxa, ‘I walikɛ mangan naxan dɔxi, a i ya nafunla kalama.’ ² Nafulu kannan yi na walikɛ mangan

xili banxini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N naxan mɛxi i ya fe yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii, fa i dɛntɛgɛ amasɔtɔ n mi i findima walikɛ mangan na sɔnɔn.’ ³ A yi a fala a yetɛ ma, a naxa, ‘N ma kuntigina n yilibama nɛn n ma wanli ito ra, n nanfe ligama nayi? Sɛnbɛ mi n na n xɛɛn sa, n yagima nɛn xanditideni. ⁴ Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki! Benun n xa n yii ba wanli waxatin naxan yi, n xɔyine sɔtɔma nɛn naxanye n yisuxɛ e konne yi.’ ⁵ Awa, a kuntigina donla muxun naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala a singe ra xiin xa, a naxa, ‘N ma kuntigina donla yoli i ma?’ ⁶ A yi a yabi, a naxa, ‘Oliwi turen liga se xungbeen yɛ kɛmɛ donla nan n ma.’ Walikɛ mangan yi a fala, a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan ito ra, dɔxɔ, i tonge suulun sɛbɛ.’ ⁷ A yi a fala bonna xa, a naxa, ‘Yoli i tan ma?’ Na yi a yabi, a naxa, ‘Malo bɛnbɛli kɛmɛ nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan ito ra, tonge solomasɛxɛ sɛbɛ.’ ⁸ Na walikɛ manga tinxintarena kuntigin yi a matɔxɔ a to kɔtaxi ayi fe naxi rabadeni, amasɔtɔ dunuɓa muxune kɔta fe naxi rabadeni dangu kɛnɛnna gbee muxune ra.”

⁹ Yesu yi a fala, a naxa, “Ɛ xɔyine fen ɛ yetɛ xa dunuɓa nafunli alogo a na nɔn i yii waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ɛ yisuxuma nɛn habadan banxine yi. ¹⁰ Naxan lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan ligama nɛn fe gbeene fan yi. Koni naxan tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinxintareyaan ligama nɛn fe gbeene fan yi. ¹¹ E nafunla naxan soma ɛ yii dunuɓa yi, xa ɛ mi lannayaan liga nayi, nde lama ɛ ra nafulu feni

ariyanna yi? ¹² Xa ε mi lannayaan liga muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i yii?”

¹³ “Walike yo mi nεe wale kuntigi firinna xa sanja ma kedenni. Amasoto a kedenna ranaxuma nen, a kedenna xanu, hanma a kedenna binya, a yi a me bonna ra. E mi nεe wanla ke Ala nun nafunla xa sanja ma kedenni.”

Yesu yi yamaan kawandi

Matiyu 11.12-13, 5.31-32, Maraka 10.11-12

¹⁴ Farisi muxune yi ito birin me, e yi Yesu magele amasoto e bata gbetin xanu. ¹⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E yete findima muxu tinxinxine ra yamaan yetagi, koni Ala tan ε bɔne yi feen kolon. Amasoto muxun feen naxan yatexi, fe haramuxin nan na ra Ala yeε ra yi.”

¹⁶ “Benun Yoni gbee waxatin xa a li Sariya Kitabun nun nabine kitabune nan yi ralima nun. Folo na waxatin ma Alaa Mangayana fe Xibaru Fanin yi rali, muxun birin yi e yixodexo, e so a yi. ¹⁷ Koni kore xonna nun bɔxo xonna danguma nen benun Sariya Kitabun sebenla yiredi keden xa ba a ra.”

¹⁸ “Xemen naxan na a me a naxanla ra a yi nde gbete futu, na bata yalunyaan liga. Xemen naxan na naxalan namexin futu, na fan bata yalunyaan liga.”

Nafulu kannu nun Lasarusi a fe

¹⁹ Yesu naxa, “Nafulu kannu nde yi na nun naxan yi maraberi baxi dugi sare xodexene ra, a yi naxunni waxatin birin. ²⁰ Yiigelitona nde fan yi na nun, a xili Lasarusi, koron yi a fatin birin ma. Na yi saxi nafulu kannu deen na waxatin birin. ²¹ A

yi waxi a xɔn ma bande keɛɛdin naxanye yolonma keli nafulu kanna tabanla ra, a xa ne don. Barene fan yi lu a korone de kɔnɲɛ. ²² Xeme yiigelitɔɔn na yi faxa, malekane yi siga a ra Iburahima dexɔn ma yire ɲaxumɛni. Awa, nafulu kanna fan yi faxa, e yi a maluxun. ²³ A tɔrɔ laxira yi kati! A yi a yeɛ rasiga, a yi Iburahima to wulani, Lasarusi a dexɔn ma. ²⁴ A yi gbelegbele, a naxa, ‘N Fafe Iburahima, kininkinin n ma, Lasarusi xe n ma, a xa a yii sonla sin igeni, a yi fa a dindin n lenna ma, amasɔtɔ n tɔrɔxi tɛɛni be kati!’ ²⁵ Koni Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘N ma dii, i xaxili na xɔn ma ba, i yi kende waxatin naxan yi, i se faɲin birin sɔtɔ nen koni Lasarusi tan yi tɔrɔn nin. Iki a tan sewaxi be, i tan tɔrɔni. ²⁶ Mɔn sɔnɔn, yili gbeena en tagi alogo naxanye waxi keli feni be, siga i fema, ne nama siga. Muxe nama keli i fan fema mɛnni fa nxu fema be.’ ²⁷ Nafulu kanna naxa, ‘N fafe, n na i mafanma, i xa Lasarusi xe, a xa siga n fafe konni, ²⁸ bayo ngaxakedenmaan muxu suulun na yi, a xa sa e kawandi alogo e nama fa tɔrɔ yireni ito yi be.’ ²⁹ Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘Musa nun nabine falane e fema na, e xa ne xuiin name.’ ³⁰ Nafulu kanna yi a yabi, a naxa, ‘N fafe Iburahima, na mi a gasɛ! Koni xa muxun keli sayani, a siga e fema, e e xun xanbi soma e hakɛni nen, e tubi.’ ³¹ Koni Iburahima naxa, ‘Xa e mi e tuli mati Musa nun nabine ra, hali muxun keli sayani, a siga e fema, e mi le a ra.’ ”

17

Yulubina fe

Matiyu 18.6-7, Maraka 9.42

¹ Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Feen naxanye muxune birama yulubini, a fεε mi na fε ne xa taran na, koni gbalona e yεε ra naxanye na findi sabun na. ² A yi lan ne ma, gεmε gbeen xa xidi e kεε ra, e woli baan nin benun e xa diidi xurini ito nde keden bira yulubini. ³ E a liga ε yeren ma!”

“Xa i ngaxakedenna haken liga, i xa a sanna yita a ra. Xa a na feen bejin, i xa a mafelu. ⁴ Xa a haken liga i ra sanja yi solofere sogε kedenni, koni a yi fa i fema na waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a mafelu.”

Denkεleyana fe

⁵ Xεrane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxε denkεleyaan fari sa.”

⁶ Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ε denkεleyaan gbo ayi alo sansi kεεε xuridina,* ε nεε a fale nen wudi bili gbeeni ito ma, ε naxa, ‘I yεεε tala bεxoni, i sa ti fεxε igen tagi!’ A ε fala xuiin suxuma nen.”

Walikεen lan a xa naxan liga

⁷ “Xa konyina ε tan nde yii naxan xεen sama hanma a yεxεene kantan, a na fa waxatin naxan yi, sa keli xεen ma, i a falama a xa nen ba, fa fala, ‘Fa i dεge?’ ⁸ E n-εn, koni i a falama nen, i naxa, ‘N ma ximenna rafala, i yi i ya walikε domaan tongo, i wanla kε n xa. N na n dεge waxatin naxan yi, n yi n min, na xanbi ra i fan yi i dεge, i yi i min.’ ⁹ Konyi kanna mi barika bire a konyin xa bayo a bata wanla kε a tixi naxan na. ¹⁰ E tan fan na kii nin ε na Alaa yamarine birin suxu waxatin naxan

* **17:6:** Sansini ito xili nen mutaridi.

yi, ε xa a fala, ε naxa, ‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxo wanla ke.’ ”

Yesu yi dogonfonto fu rakendeya

¹¹ Yesu sigama Yerusalen taani waxatin naxan yi, a dangu Samariya yamanan nun Galile yamanan tagi. ¹² A soma taadina nde yi waxatin naxan yi, dogonfonto fu yi a ralan. E yi yire makuyeni. E gbelegbele, e naxa, ¹³ “Nxu kanna! Yesu! Kininkinin nxu ma!”

¹⁴ Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “E siga saraxaraline konni, e xa ε mato.”†

Awa, e sigama kiraan xon ma waxatin naxan yi, e kendeya. ¹⁵ Muxu keden yi e tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala a bata kendeya, a xete Ala tantunje a xuini texin na. ¹⁶ A bira Yesu sanna bun ma, a yetagin yi lan boxon ma, a barikan bira a xa. Samariya kaan nan yi na xemnen na nun. ¹⁷ Yesu yi a fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kendeyaxi ba? A donxe muxu solomanaaninna bonne tan minen yi? ¹⁸ Muxu yo mi luxi naxan xetexi, a fa barikan bira Ala xa, fo xojeni ito ba?” ¹⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya denkeleyaan bata i rakisi.”

*Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne
Matiyu 24.23-28, 37-41*

† **17:14:** dogonfontona: Alaa sariyan kui, dogonfontoon mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nen. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinje dogonfontoon na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nen. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fo a xa saraxan ba alogo a mon xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a doxo a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

²⁰ Farisi muxuna ndee yi Yesu maxɔdin, a Alaa Mangayaan fama waxatin mundun yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi fama alo en seen naxan toma. ²¹ Muxu mi a faɛ fa fala, ‘A mato, a be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni.’ Amasɔtɔ Alaa Mangayana ε tan yi.”

²² A yi a fala xarandiine xa, a naxa, “Waxatina nde fama a xɔnla ε suxuma nɛn, ε xa n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa waxatin to koni ε mi a toɛ. ²³ Nde taranma nɛn nayi naxanye a falama, e naxa, ‘A sa mɛnni,’ hanma ‘A be yi.’ Koni ε nama siga, ε nama ε gi a matodeni. ²⁴ Amasɔtɔ a luma nɛn alo kuyen na a jinna masɔxɔn keli bode fɔxɔn na sa ti bode fɔxɔn na. N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na kii nin n fa lɔxɔni. ²⁵ Koni fɔ n xa tɔrɔ nɛn singen kati! A fɛrɛ mi na fɔ iki muxune xa e mɛ n na. ²⁶ Nuhan gbee waxatin liga kii naxan yi, † a ligama na kii nin n tan Muxuna Dii Xɛmɛna waxatini. ²⁷ Muxune birin yi e dɛgema na waxatini, e yi e minma, e yi jaxanle futuma, e yi e diine fima xɛmɛne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e birin faxa. ²⁸ A mɔn ligama nɛn na kiini alo a liga Loti gbee waxatini kii naxan yi. Muxun birin yi lu e dɛgɛ, e yi e min, e seen sara, e seen mati, e seen si, e banxin ti. ²⁹ Awa, Loti keli Sodoma yi waxatin naxan yi, tɛɛn nun dolen ganmatɔɔn yi godo keli kore, a yi e birin faxa. § ³⁰ N tan Muxuna Dii Xɛmɛn na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.”

³¹ “Na lɔxɔni, muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama godo banxini a yii seene tongodeni. A

† 17:26: Dunuja Fɔlɔn 6.5-12 nun 7.6-23 § 17:29: Na feen sɛbɛxi Dunuja Fɔlɔn 19.24 kui.

mɔn na kii nin, muxun naxan xɛɛn ma, na nama fa xɛtɛ banxini. ³² Ɛ xaxili lu Loti a ɲaxanla xɔn ma.* ³³ Naxan na kata a niin nakisi feen na, na bɔnɔma ayi nɛn. Naxan na bɔnɔ a niini, na kisima nɛn. ³⁴ N xa a fala ɛ xa, na kɔɛɛn na xɛmɛ firin luma nɛn sade kedenna ma, keden xalima nɛn, keden yi lu na. ³⁵ Naxalan firin luma nɛn se dinni, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na. ³⁶ Xɛmɛ firin luma nɛn xɛɛn ma, kedenna xalima nɛn, keden yi lu na.”

³⁷ Xarandiine yi a maxɔdin, e naxa, “Marigina, na ligama minɛn yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Sube faxaxin dɛnaxan yi, dugane e malanma menna nin.”

18

Kaɲa gilɛn nun kitisana fe

¹ Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin, e nama xadan, ² a naxa, “Kitisana nde yi taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi Ala yɛɛ ra, a mi danma muxɛ ra. ³ Kaɲa gilɛna nde yi na taani nun, na yi siga a fɛma, a yi a mafan, a naxa, ‘Kitin sa nxu nun n yɛngɛfaan tagi.’ ⁴ A bu han, a mi tin, koni dɔnxɛn na a miri a yɛtɛ ma, a naxa, ‘Hali n mi gaxu Ala yɛɛ ra, n mi danɲɛ muxɛ ra, ⁵ koni bayo kaɲa gilɛni ito n yɛɛ gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin sa, xa na mi a ra a luma fɛ nɛn waxatin birin han n tunnaɔlɔ n ma.’ ”

⁶ Awa, Marigin mɔn yi siga falan ma, a naxa, “Kiti bolon tinxintaren naxan fala, ɛ tuli mati na ra. ⁷ Awa, Ala mi a gbee muxune xun mafalɛ ba, naxanye a xilima kɔɛɛn nun yanyin na? A buyɛ

* **17:32:** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 19.26 kui.

na yi ba? ⁸ N xa a fala ε xa, a e xun mafala kitin bolonma nɛn mafurɛn! Koni n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na fa waxatin naxan yi, n dɛnkɛleyaan liyɛ dunuɲa yi ba?”

Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana

⁹ Yesu yi sandani ito fan sa na muxune xa naxanye laxi e yetɛna tinxinyaan na, e muxun bonne yalagi. ¹⁰ A naxa, “Muxu firin yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni, Farisi muxun nan yi bonna ra, bonna mudu maxinla. ¹¹ Farisi muxun yi ti, a yi Ala maxandi a bɔɲɛni. A Ala maxandi ikiini, a naxa, ‘Ala, n barikan birama i xa amasɔtɔ kumade mi n tan na, tinxintare mi n tan na hanma yalundena alo muxun bonne birin a ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa amasɔtɔ n tan mi ligaxi alo mudu maxinli ito. ¹² Lɔxɔ xun yo lɔxɔ xun n sunna suxuma nɛn soqe firin, n naxan birin sɔtɔma, n ne yaganna fima.’ ”

¹³ “Koni mudu maxinla yi ti yire makuyeni, a mi tin a yɛɛn natɛ kore koni a yi lu a kanken makudunɲɛ, a yi a fala, a naxa, ‘Ee! Ala, kininkinin n tan hake kanna ma!’ ” ¹⁴ Yesu naxa, “N xa a fala ε xa, xɛmɛni ito, benun a xa siga a konni waxatin naxan yi, a tinxin nɛn Ala yɛɛ ra yi fefe! Amasɔtɔ muxun naxan birin a yetɛ yitema, ne magodoma nɛn. Naxan birin a yetɛ magodoma, ne yitema nɛn.”

Yesu yi duba diidine xa

Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16

¹⁵ Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fɛma, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e xa. Koni a xarandiine to na to, e yi falan ti e ma amasɔtɔ e

bata fa diidine ra Yesu fεma. ¹⁶ Koni Yesu yi diidine xili a fεma, a naxa, “E tin diidine xa fa n fεma, ε nama e raxεtε amasɔtɔ e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na. ¹⁷ N xa jɔndin fala ε xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soε Alaa Mangayani mumε!”

Xεmε nafulu kannafε
Matiyu 19.16-30, Maraka 10.17-31

¹⁸ Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu maxɔdin, a naxa, “Karamɔxɔ fajina, n nanfe ligε n habadan nii rakisin sɔtɔ?”

¹⁹ Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, i n xilima karamɔxɔ fajina? Muxu yo mi fan fɔ Ala keden peena! ²⁰ I yamarine kolon fa fala, ‘I nama yalunyaan liga, i nama faxan ti, i nama mujan ti, i nama wule seren ba, i baba nun i nga binya.’* ”

²¹ Xεmεn yi a yabi, a naxa, “Xabu n dii jɔreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

²² Yesu ito mε waxatin naxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden nan luxi, i xa i yii seene birin sara, i yiigelitɔne ki, i nafunla sɔtɔma nεn ariyanna yi. Na xanbi ra, i bira n fɔxɔ ra.” ²³ Koni xεmεn na mε waxatin naxan yi, a bɔjεn yi rajaxu a ma kati, amasɔtɔ nafunla yi a yii nun kati!

²⁴ Yesu yi a mato, a naxa, “Nafulu kanne so raxɔlɔ Alaa Mangayani han! ²⁵ Nafulu kannafε so raxɔlɔ Alaa Mangayani dangi jɔgɔmεn so feen na sagilaan yinla ra.”

²⁶ Muxun naxanye na mε, ne yi a maxɔdin, e naxa, “Nde nɔε kise nayi?”

* **18:20:** Xɔrɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

²⁷ Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun mi nɔɛ feen naxan ligɛ, Ala nɔɛ na ligɛ nɛn.”

²⁸ Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fɔxɔ ra.”

²⁹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ɛ xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a jaxanla hanma a ngaxakedenne hanma a sɔtɔ muxune hanma a diine Alaa Mangayana fe ra ³⁰ na kanna na jɔxɔn sɔtɔma nɛn dangu na ra waxatini ito yi, a habadan nii rakisin fan sɔtɔ waxati famatɔni.”

Yesu mɔn yi a faxa feen fala

Matiyu 20.17-19, Maraka 10.32-34

³¹ Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili a fɛma e danna, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati! En sigama Yerusalɛn taani, nabine feen naxan birin seɓɛ n tan Muxuna Dii Xɛmɛna fe yi, ne kamalima nɛn na yi. ³² N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn siya gbɛtɛne yii, e yi n magele, e yi n nafɛya, e yi e dɛ igen namini n ma. ³³ E n bulanma nɛn, e yi n faxa, koni a soge saxandeni n mɔn kelima nɛn sayani.”

³⁴ A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne bayen kolon, bayo falan bunna yi luxunxi e ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun, e mi na kolon.

Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya

Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52

³⁵ Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan na xanditideni. ³⁶ A yamaan dangu xuiin mɛ waxatin naxan yi, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

³⁷ E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasareti kaan nan danguma.”

³⁸ A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii Xεμεν Yesu, kininkinin n ma!”

³⁹ Muxun naxanye γεεν na, ne yi χαηε a ma, a xa a dundu koni a μων yi gbelegbele kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xεμεν Yesu, kininkinin n ma!”

⁴⁰ Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa danxutωον na a φεμα. A fa a φεμα waxatin naxan yi, Yesu yi a maxωdin, a naxa, ⁴¹ “I waxi a xων n xa nanfe liga i xa?”

A yi a yabi, a naxa, “N kanna, n waxi a xων ma νεεν, n μων xa seen to.”

⁴² Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa seen to, i ya δεηκελεψααν bata i rakεndeψα.”

⁴³ Xεμεν yi seen to mafuren, a bira Yesu φωχω ra, a Ala ματωμα. Yamaan na to waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

19

Yesu nun Sakεψε a fe

¹ Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatωον nan yi a ra nun. ² Mudu maxinle kuntigina nde yi na nun a xili Sakεψε. Nafulu kanna nan yi a ra. ³ A yi kata a xa Yesu to alogo a xa a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a yi dungi nun, a mi yi nωε Yesu toε amasωto yamaan yi gbo. ⁴ Nanara, a yi siga a giψε yamaan γεε ra, a sa te xωδε binla kωε ra alogo Yesu νεεν danguε kiraan xων ma waxatin naxan yi, a xa a to. ⁵ Yesu na li waxatin naxan yi, a yi a γεεν nate kore, a yi a fala Sakεψε xa, a naxa, “Sakεψε, godo mafuren, amasωto n yigiyama i konna nin to!”

⁶ Sakeye yi godo mafuren, a yi a rasene sewani. ⁷ Muxun naxanye birin na to, e falan ti folo e de bun ma, e naxa, “Xemeni ito bata sa yigiya hake kanna konni.”

⁸ Sakeye yi keli a ti, a yi a fala Marigin xa, a naxa, “N kanna, a mato, n na n ma nafunla foxo kedenna soma yiigelitone yii nen. Xa n bata naxan yii se kansun, n na paxon naanin naxetema nen na kanna ma.”

⁹ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxune bata kisin soto denbayani ito yi to. Iburahima bansanna nan xemeni ito fan na. ¹⁰ Amasoto naxanye lxi ayi, n tan Muxuna Dii Xemeni fahi ne nan fende yi, n yi e rakisi.”

*Xema gbananna fe sandana
Matiyu 25.14-30*

¹¹ Muxune yi Yesu xuiin namema, a sandan sa e xa. Bayo a bata yi maso Yerusalen taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan yi minima nen kenenni.

¹² Nanara, Yesu naxa, “Muxu gbeena nde yi na nun naxan siga yamana makuyeni, a xa findi a konna mangan na, na xanbi ra, a xete a konni. ¹³ Benun a xa siga a sigatini, a yi a walike fu xili, a xema gbananna so e keden kedenna birin yii, a naxa, ‘E kata e tonon soto itoe fari n xanbi han n fa.’ ¹⁴ Koni a yamanan muxune bata yi a rapaxu. Nanara, e xerane rasiga a foxo ra, e naxa, ‘Nxu mi waxi a xon ma, xemeni ito xa mangayaan soto nxu xun na.’ ”

¹⁵ “Koni xemeni na yi mangayaan soto, a mon yi xete a konni. A xema gbananne so a walikeen naxanye yii, a ne xili mafuren, a e tonon naxanye sotaxi, e xa na yita a ra. ¹⁶ A singe ra xiin yi fa, a naxa, ‘N kanna, i xema gbananna naxan so n

yii, n bata fu sɔtɔ a fari.’ ¹⁷ A yi a yabi, a naxa, ‘I bata i yixɔdɔxɔ, walikε fajin nan i tan na, amasɔtɔ i bata lannayaan liga fe xurini, n na i findima nɛn kuntigin na taa fu xun na.’ ¹⁸ Walikεεn firinden yi fa, a naxa, ‘N kannna, i xεma gbananna naxan so n yii, n bata suulun sɔtɔ a fari.’ ¹⁹ A yi a fala na fan xa, a naxa, ‘N na i dɔxɔma nɛn taa suulun xun na.’ ²⁰ Walikεεn bonna fan yi fa, a naxa, ‘N kannna, i ya xεma gbananna rasuxu. N na a ramaraxi dugi dungin nin. ²¹ N gaxuxi i yεε ra amasɔtɔ i ya fe xɔdɔxɔ, i gbee mi seen naxan na, i na nan tongoma. I mi naxan wolixi, i na nan xabama.’ ²² A yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan walikε jaxina, n na i yalagima i yεtε dε xuiin nan ma! I a kolon fa fala n ma fe xɔdɔxɔ, n gbee mi seen naxan na, n na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na nan xabama. ²³ Awa, nanfera nayi, i mi n ma gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin nun a tɔnɔdin sɔtɔ?’ ²⁴ Naxanye yi tixi na yi, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘E xεmaan ba ito yii, xεmaan gbanan fuun yi naxan yii, ε a so na yii.’ ²⁵ E yi a fala a xa, e naxa, ‘Nxu kannna, koni xεmaan gbanan fu a tan yii!’ ²⁶ A yi e yabi, a naxa, ‘N xa a fala ε xa, seen muxun naxan birin yii, nde sama nɛn ne xun ma e xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bε a yii. ²⁷ Nba, n yaxuni itoe a mi rafan naxanye ma, n xa findi mangan na, ε fa ne ra be yi, ε yi e faxa n yεtagi!’ ”

Yesu so fena Yerusalɛn taani

Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19

²⁸ Yesu ito fala xanbini, a siga e yεε ra Yerusalɛn taani. ²⁹ A maso Betifage taan nun Betani taan na

Oliwi Geyaan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin nasiga a yɛɛ ra,³⁰ a yi a ɲungu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ɛ yɛɛ ra. Ɛ nɛma na liyɛ waxatin naxan yi, ɛ sofalidin xidixin toma nɛn muxɛ munma dɔxɔ naxan fari singen. Ɛ a fulun, ɛ fa a ra be.³¹ Xa muxuna nde ɛ maxɔdin fa fala, ‘Ɛ ito fulunma nanfera?’ ɛ a fala e xa, ɛ naxa ‘Marigin nan mako a ma.’ ”

³² Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin fala e xa, e sa na birin li na kiini alo a a fala e xa kii naxan yi.³³ E yi sofalidin fulunma waxatin naxan yi, a kanna yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ ito fulunma nanfera?”

³⁴ E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a ma.”
³⁵ E siga sofalidin na Yesu fɛma. E yi e domane yifulun sofalidin fari, e yi Yesu mali a dɔxɔ a fari.
³⁶ A yi sigama waxatin naxan yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn a yɛɛ ra a binya feen na.

³⁷ A maso Yerusalɛn taan na waxatin naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan bira fɔlɔ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin na, fata kabanako feen birin na e naxanye toxi.³⁸ E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bɔɲɛ xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”

³⁹ Farisi muxuna ndee yi yamaan yɛ, na ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya xarandine yamari, e xa e dundu.”

⁴⁰ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ɛ xa, xa e dundu, gɛmɛni itoe nan sɔnxɔma.”

Yesu yi wuga Yerusalɛn ma fe ra

⁴¹ A maso taan na waxatin naxan yi, a yi a to, a wuga a fe ra, ⁴² a naxa, “Ee! E tan, xa e yi bɔɔɛ xunbenla kiraan kolon nun to, na yi lan, koni iki e mi a kolonɛ amasɔtɔ a bata luxun e ma! ⁴³ Lɔxɔna nde a lima e ma nɛn, e yaxune luma e rabilinɛ nɛn, e yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan bolon e ma yiren birin yi. ⁴⁴ E e halagima nɛn, e nun muxun naxanye birin taan kui. Hali gɛmɛ keden pena, a mi luyɛ a funfuni e taani ito yi, amasɔtɔ Ala fa e kisideni waxatin naxan yi, e mi yi a kolon nun!”

Yesu yi siga Ala Batu Banxini

Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22

⁴⁵ Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone kedi fɔlɔ, ⁴⁶ a yi a fala e xa, a naxa, “A seɓexi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili bama nɛn Ala maxandi banxina.’* Koni e tan bata a findi muɓadene luxunden na!”

⁴⁷ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan yɛɛratine yi kata a faxa feen na.

⁴⁸ Koni e mi yi a kolon e a masɔtɛ kii naxan yi, bayo yamaan birin yi tuli matixi a ra.

20

Yesu senben maxɔdinna fe

Matiyu 21.23-27, Maraka 11.27-33

¹ Lɔxɔna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa falan Xibaru Faɓin kawandin ba, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa.

* **19:46:** A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

² E yi a fala a xa, e naxa, “I feni itoe ligama senben mundun na? Na fala nxu xa. Nde senben soxi i yii, i yi e liga?”

³ Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxɔdin, ε a fala n xa. ⁴ Nde Yoni rafaxi, a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

⁵ E yi falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa, “Xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi Ala nan ma,’ a falama nen nayi fa fala, ‘Nanfera, ε mi laxi Yoni ra?’ ⁶ Koni xa en na a fala fa fala, ‘A kelixi muxun nan ma,’ yamana en magɔlonma nen, amasɔtɔ e yi laxi a ra fa fala nabiin nan yi Yoni ra nun.” ⁷ Nanara, e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi a keliden kolon.”

⁸ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama senben naxan na, n mi na falama ε xa na yi.”

Nakɔ kantanne fe sandana

Matiyu 21.33-46, Maraka 12.1-12

⁹ Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa yamaan xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔɔn sa, a yi a taxu a kantan muxune ra, a keli a konni, a sa buyε ayi. ¹⁰ A bogi waxatina a lixina, a yi a walikε keden xε nakɔɔn kantan muxune ma, a e xa sa a gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na walikεen bɔnbɔ, e yi a raxεtε, e mi se so a yii. ¹¹ Na xanbi ra, a walikε gbεtε xε e ma, e yi na fan bɔnbɔ, e yi a rayagi kati, e yi a raxεtε, e mi sese so a yii. ¹² A yi walikεen saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxɔlɔ, e yi a kedi. ¹³ Awa, na xanbi ra nakɔ kanna naxa, ‘N nanfe ligama? N xa n nafan dii xεmɛn nasiga e ma, yanyina nde, e danma nen na ra.’ ¹⁴ Koni a kantan muxune to a to, e yi a fala e bode

xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna ke tongon nan ito ra. En na a faxa alogo nakɔɔn xa findi en gbeen na.’ ¹⁵ E yi a torotoron nakɔɔn fari ma, e sa a faxa.* Awa, nakɔ kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama a kantan muxune ra? ¹⁶ A na muxune faxama nen, a nakɔɔn taxu muxu gbeteɛye ra.”

Yamaan to na me, e naxa, “Ala xa nxu tanga na ma.”

¹⁷ Yesu yi e mato, a yi e maxɔdin, a naxa, “Kitabun yireni ito bunna di? A naxa, ‘Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin geme fisamantenna ra.’† ¹⁸ Naxan yo na bira gemeni ito fari, na yigirama nen dungi dungi na. Xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nen.”

Mudu fin maxɔdinna

Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17

¹⁹ Sariya karamɔxɔne nun saraxarali kuntigine yi kata Yesu suxu feen na na waxatini amasɔto e yi a kolon a sandani ito saxi e tan nan ma fe ra koni e gaxuxi yamaan yeɛ ra. ²⁰ Nanara, e feren fen. E seen so muxuna nde yii naxanye e yete finde muxu tinxin na, e ne xe Yesu ma a suxu feen na a fala xuine xɔn ma alogo e xa no a rasoe yamana kanna senben nun a noon bun ma. ²¹ Na muxune yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon i xaranna naxan tima e nun i falan naxan tima, e tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi muxune rafisaxi e bode xa. I muxune xaranma Alaa kiraan nan

* **20:15:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xe Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **20:17:** Yaburin 118.22

ma Ꞇndini. ²² A fala nxu xa, xa nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga Gbeen yii ba?”

²³ Koni Yesu yi e yanfantenyaan to, a yi a fala e xa, a naxa, ²⁴ “Ɛ gbeti gbananna yita n na. Nde xili nun a yetagin sawura a ma?”

E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”

²⁵ Nanara, Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.” †

²⁶ E mi nɔ a suxun fεɛn sɔtε yamaan yetagi. Nanara, e yi e dundu, e kabε a fala ti kiin ma.

Faxa muxune rakeli fena

Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27

²⁷ Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani, e yi a maxɔdin, e naxa, ²⁸ “Karamɔxɔ, Musa sariyani ito seβε nen nxu xa, a naxa, ‘Xa xεmεn faxa, a Ꞇaxanla lu, koni a mi dii lu, na xεmεna ngaxakedenna nde xa ke Ꞇaxanla tongo, e yi diin bari faxa muxun xa.’* ²⁹ Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na yi nun, forimaan yi Ꞇaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ. ³⁰ A firinden yi na Ꞇaxanla tongo, ³¹ a saxanden fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu soloferene birin na, e birin yi faxa, e mi dii

† **20:25:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yetε so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen na. § **20:27:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

* **20:28:** A mato Dunuᝑa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui.

sɔtɔ. ³² Dɔnxɛn na, ɲaxanla fan yi faxa. ³³ Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, a findima nde a ɲaxalan na nayi? Bayo e muxu soloferene birin bata yi a tongo!”

³⁴ Yesu yi e yabi, a naxa, “Waxatini ito yi, xɛmɛne ɲaxanla futuma nɛn ɲaxanle fan yi dɔxɔ xɛmɛn xɔn, ³⁵ koni naxanye na keli sayani waxati famatɔni, na xɛmɛne mi ɲaxalan fute, a ɲaxanle mi dɔxe xɛmɛn xɔn. ³⁶ E luma nɛn nayi alo malekane. E mi faxama, e findima Alaa diine nan na amasɔtɔ e bata keli sayani. ³⁷ Koni Musa na yita nɛn a faxa muxune kelima nɛn sayani. Awa, Kitabun kui, fɔtɔndin gan feen seβexi dɛnaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi, a naxa, ‘Ibrahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’† ³⁸ Awa, a bunna ni ito ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faxa muxune gbee mi a ra, amasɔtɔ e birin niina e yi Ala yɛɛ ra yi.”‡

³⁹ Sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i bata a yabi ki faji!” ⁴⁰ Na xanbi ra, e mi fa susu a maxɔdinɲɛ fefe ra.

Yesu yi maxɔdinna ti

Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37

⁴¹ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a falama di fa fala Dawuda bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?

⁴² Amasɔtɔ Dawuda yetɛɛn bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa,

† **20:37:** A mato Xɔrɔyaan 3.2-6 kui. ‡ **20:38:** niiramane: Ala naxa a Ibrahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun Ibrahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛɛ ra yi.

a naxa, “Dɔxɔ n yiiƴanna ma

⁴³ han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” ’§ ”

⁴⁴ “Dawuda yi a xili, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?”*

Yesu yi a xarandiine maxadi

Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40

⁴⁵ Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, ⁴⁶ “Ɛ a liga ε yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiyε. A rafan e ma yamaan xa e binya, e yi e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi. A rafan e ma e xa muxu gbee dɔxɔden sɔtɔ salide banxini e nun dɔxɔde faɲine malanni. ⁴⁷ E kaɲa gilene yii seene bama e yii. E yi e yeƳε mayita sali xunkuyeni. E yalagima nɛn na feene ra han a radangu ayi!”

21

Kaɲa gilena kisena fe

Maraka 12.41-44

¹ Yesu yi a yeƳn nasiga, a nafulu kanne to, e kiseen sama Ala Batu Banxin gbeti maradeni. ² A kaɲa gilε yiiɲelitɔna nde fan to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui. ³ Yesu naxa, “N xa ɲɔndin

§ **20:43:** Yaburin 110.1 * **20:44:** Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 seƳε, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yeƳε ra yi.

fala ε xa, kaɲa gile yiigelitɔni ito bata naxan sa, na gbo bonne birin gbeen xa. ⁴ Amasɔtɔ bonne naxan saxi, e nafulu dɔnxɛn xa mi ne ra. Koni a tan, hali yiigelitɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

*Ala Batu Banxin kalana fe
Matiyu 24.1-2, Maraka 13.1-2*

⁵ Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin yi maxidixi gɛmɛ to fajine nan na e nun muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na Ala xa. Yesu naxa, ⁶ “Ɛ naxan toma ito ra, waxatina nde fama, gɛmɛn naxanye birin banxini ito yi, keden mi luyɛ a funfuni, e e birin naxuyama ayi nɛn.”

*Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyana fe
Matiyu 24.3-14, Maraka 13.3-13*

⁷ E yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, na ligama waxatin mundun yi? Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

⁸ Yesu naxa, “Ɛ a liga ε yeren ma alogo muxɛ nama ε mayenden. Amasɔtɔ muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘A tan nan n tan na.’ E naxa, ‘Waxatin bata a li!’ Koni ε nama bira ne fɔxɔ ra. ⁹ Ɛ na yɛngɛ feene nun murutɛ feene mɛ waxatin naxan yi, ε nama gaxu amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fɔ ne xa liga singen. Koni waxati raɲanna munma maso singen.”

¹⁰ A lu falan tiyɛ, a naxa, “Siya keden siyaan bonna yɛngɛma nɛn yamana keden yi yamanan bonne yɛngɛ. ¹¹ Bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nɛn e nun fitina kamɛn nun fitina furen yi so yirena ndee yi. Gaxu fe gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nɛn kore xɔnna ma. ¹² Koni benun feni itoe

birin xa liga, e ε suxuma nen, e yi ε besenxanya. E yi ε raso salide banxine yi, e yi ε makiti, e yi ε sa kasoon na. E sigama ε ra nen mangane nun kuntigine fema n tan ma fe ra. ¹³ Nayi, ε findima nen n serene ra e xa. ¹⁴ E nama xamin, ε sa ε xun mafalama naxan na. ¹⁵ Amasoto n falan nun xaxinla soma ε yii nen. Nanara, ε yaxune mi ε tandε e yi ε no. ¹⁶ E soto muxune nun ε ngaxakedenne nun ε xabilane nun ε xoyine ε soma nen e yii, e yi ε tan ndee faxa. ¹⁷ Muxun birin ε rapaxuma nen n tan ma fe ra. ¹⁸ Koni hali ε xun sexe kedenna mi lo ayi. ¹⁹ Nayi, ε tunnafan alogo ε niin xa ratanga.”

Yesu yi Yerusalen kala feen fala

Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19

²⁰ “E na a to waxatin naxan yi, sofane bata Yerusalen taan nabilin, ε a kolonma nen nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma sonon. ²¹ Xa naxan Yudaya yi na waxatini ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye taan kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xeen ma, ne nama xete taani. ²² Amasoto ‘Toron laxe’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a na birin xa kamali. ²³ Gbalo gbeen ligama nen fudi kanne nun dii ngane ra na laxe yi! Toro gbeen fama nen baxo xonni ito ma. Alaa xolon fama nen yamani ito xili ma. ²⁴ E faxama nen silanfanna ra,* ndee sigama nen konyiyani yamanan birin yi. Yerusalen taan luma nen siya gbetene bun ma han e waxatin yi defe.”

Muxuna Dii Xemen fa fena

Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27

* **21:24:** Silanfanna: Sofane yengeso degemana.

25 “Awa, na waxatini taxamasenna sama nen sogen ma, e nun kiken nun sarene ma. Dunuɲa siyane birin yigitεgεma nen nayi, e gaxu fɔxɔ igen xuiin nun xunfan gbeen yeε ra. 26 Feen naxanye ligama dunuɲa yi, muxune nεma ne mamε waxatin naxan yi, e gaxuma nen, e fuga a ra. Amasɔtɔ kore xɔnna senbeni maxama nen. 27 N tan Muxuna Dii Xεmen minima nen kenenni, n fa kundani senbeni e nun binye gbeeni. 28 Koni feni itoe na liga fɔlɔ waxatin naxan yi, ε xa ε xunna rakeli, ε yi ε yeεn nabi amasɔtɔ ε xunba waxatin bata maso.”

Xɔde binla fe taxamasenna

Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31

29 Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa, a naxa, “E ε xaxili lu xɔde binla nun wudin birin xɔn ma. 30 E na ɲingi waxatin naxan yi, ε a kolonma nen nayi fa fala ɲεmen bata maso. 31 A na kii nin, ε na feni itoe to lige waxatin naxan yi, ε a kolonma nen nayi fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata maso.”

32 “N xa ɲɔndin fala ε xa. Iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga. 33 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nen koni n ma falane mi danguma habadan.”

34 “E a liga ε yeren ma! E nama ε yetε findi fudi-mane nun dɔlɔ minne ra. E nama xamin ε lu kiina fe ra alogo na Lɔxɔn nama ε raterεna. 35 Amasɔtɔ a dunuɲa muxune birin naterεnama nen alo woson suben naterεnama kii naxan yi. 36 E lu ε yeε ra yi, ε yi Ala maxandi waxatin birin, ε senben sɔtɔ, ε ratanga feni itoe birin ma naxanye ligama alogo ε xa ti n tan Muxuna Dii Xεmen yetagi.”

³⁷ Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini nɛn yanyin na, a sa kɔɛɛn nadangu geyaan fari naxan xili Oliwi. ³⁸ Yamaan birin yi sigama nɛn a fɛma xɔtɔnni Ala Batu Banxini, alogo e xa e tuli mati a ra.

22

Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma

Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53

¹ Buru Tetaren Sanla* yi maso naxan xili Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla.† ² Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi kata Yesu faxan fɛɛn fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yɛɛ ra.

Yudasi yi Yesu yanfa

Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11

³ Setana yi so Yudasi yi, naxan xili Isakariyoti, xarandii fu nun firinna nde nan yi a ra. ⁴ Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine xa, a nɔɛ Yesu soɛ e yii kii naxan yi. ⁵ Na yi rafan e ma, e gbetin ba, a e xa a saren fi. ⁶ Yudasi yi tin na ma, a fɛɛn fen fɔlɔ, a nɔɛ Yesu soɛ e yi kii naxan yi hali yamaan mi fe kolon ayi.

* **22:1:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † **22:1:** Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

*Yesu yi a yitɔn sanla fe yi
Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21*

⁷ Buru Tetaren Sanla yi a li, yεxεε diin faxa waxatin yi a li Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra. ⁸ Yesu yi Piyeri nun Yoni xε, a yi a ɲungu e ma, a naxa, “E sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximɛnna rafala en xa.”

⁹ E yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa a rafala minɛn yi?”

¹⁰ A yi e yabi, a naxa, “E nɛma soma taani waxatin naxan yi, ε xɛmɛna nde lima kira yi, ige fɛɲɛn dɔxi a xun ma. E bira a fɔxɔ ra han a na so banxin naxan kui. ¹¹ E yi a fala na banxin kanna xa, ε naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔɲε yigiyaden minɛn yi, a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen donma dɛnaxan yi?’ ¹² A banxin yire gbeena nde yitama ε ra nɛn kore banxin kɛε ra, naxan kui yitɔnxi ki faɲi. E donseene rafalama mɛnna nin.” ¹³ E sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximɛnna rafala mɛnni.

Marigina Ximɛnna fe

Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25

¹⁴ Na waxatina a lixina, Yesu yi dɔxɔ a dɛgedeni e nun a xεra fu nun firinne. ¹⁵ A yi a fala e xa, a naxa, “A xɔnla n ma kati, n xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen don ε xɔn benun n xa tɔrɔ! ¹⁶ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, n mi a donma sɔnɔn han a bunna rakamalima Alaa Mangayani waxatin naxan yi.”

¹⁷ Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a naxa, “E ito tongo, ε yi a

yitaxun ε ra. ¹⁸ Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han Alaa Mangayaan yi fa.”

¹⁹ Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so e yii, a naxa, “N fati bɛndɛn ni ito ra naxan fixi ε fe ra, ε xa ito liga naxan n ma fe rabirε ε ma.” ²⁰ Ximɛn donna baxi na a ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a naxa, “Igelengenni ito, Layiri Nɛnɛn na a ra naxan xidima en tagi n wunla xɔn naxan minima ε fe ra.”

²¹ “Koni a mato! Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na kanna a dɛgema n xɔn be yi! ²² Awa, Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn alo Ala bata a ragidi kii naxan yi, koni muxun naxan a yanfama, gbalon na kanna yɛɛ ra!”

²³ E yi e bode maxɔdin fɔlɔ naxan na ligama e yɛ.

Naxan gbo a birin xa

²⁴ Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala muxune mirima nde ma e tagi a gbo dangu e birin na.

²⁵ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun na. Kuntigine e xili bama nɛn fa fala, ‘Yamaan Yatigine.’ ²⁶ Koni a mi na kiini ε tagi. Naxan gbo ε birin xa ε tagi, fɔ na xa lu alo dii jɔrɛna. E yɛɛratiin xa liga alo walikɛna.

²⁷ Amasɔtɔ nde gbo dangu bodene ra, naxan dɔxi a dɛgedeni hanma naxan fama donseen na a xa? Naxan a dɛgema, na nan gbo! Koni n tan ε tagi alo walikɛna.”

²⁸ “E bata lu n fɛma n ma tɔrɔn birin yi.

²⁹ Nanara, n mangayaan fima ε ma alo n Fafe Ala bata a fi n ma kii naxan yi. ³⁰ E ε dɛgema nɛn, ε yi ε min n xɔn ma n ma Mangayani, ε dɔxɔ mangaya

gbɛdɛne yi. Ɛ yi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne makiti.”

Piyeri a mɛ fena Yesu ra

Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-

38

³¹ Yesu naxa, “Ee! Simɔn, i tuli mati, Setana bata Ala mafan alogo a xa tin Setana yi ɛ birin mato, a yi ɛ yife alo xɛɛ biina a maali fema kii naxan yi, a yi a dɛɛla ba a yi. ³² Koni Simɔn, n bata Ala maxandi i xa alogo i ya dɛnkɛɛyaan nama jan. I mɔn na xɛtɛ n fema waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne sɛnbɛ so.”

³³ Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, n bata n yitɔn siga feen na kasoni i fɔxɔ ra, n faxa i fɔxɔ ra!”

³⁴ Yesu yi a yabi, a naxa, “Piyeri, n xa a fala i xa benun dontonna xa wuga, i a falama nɛn sanja ma saxan, i naxa, i mi n tan kolon.”

³⁵ Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na ɛ xɛ waxatin naxan yi, ɛ mi siga gbeti yo ra ɛ yii, hanma bɛnbɛlidina hanma sankidina, sena nde dasa nɛn ɛ ma ba?”

E yi a yabi, e naxa, “Sese mi dasa.”

³⁶ Yesu naxa, “Koni iki xa gbeti sa seen naxan yii hanma bɛnbɛlidina, a xa a tongo. Silanfana mi muxun naxan yii, na xa a domaan mati, a silanfanna sara.† ³⁷ Amasɔtɔ n xa a fala ɛ xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma fe yi fɔ na xa kamali nɛn, a naxa, ‘A yatɛ nɛn alo fe jaxi rabane.’ ”

³⁸ Xarandiine naxa, “Marigina, a mato, dɛgɛma firin be yi.”

A yi e yabi, a naxa, “Na bata wasa ti.”

† **22:36:** Silanfanna: Sofane yengɛso dɛgɛmana.

*Yesu yi Ala maxandi**Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42*

³⁹ Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan fari alo a darixi a ligε kii naxan yi. Xarandiine yi siga a fɔxɔ ra. ⁴⁰ A na yiren li waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

⁴¹ Na xanbi ra, a keli e fεma, a yi a makuya e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi Ala maxandi. ⁴² A yi a fala, a naxa, “N fafe, xa i tinjε, i xa tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.” ⁴³ Malekan yi mini kenenni a xa, keli ariyanna yi, a yi senben fi a ma. ⁴⁴ A tɔrɔxi kii naxan yi, a yi a yixɔdɔxɔ Ala maxandideni na kiini. Kuye wolonna yi mini a ma, a lu dindinjε alo wunla.

⁴⁵ A yelin Ala maxandε waxatin naxan yi, a xεtε a xarandiine fεma, a yi e sunuxin li xixɔnli! ⁴⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ xima nanfera? Ɛ keli, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

*Yesu suxu fena**Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11*

⁴⁷ A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi fa, Yudasi xarandii fu nun firinna nde tixi yamaan yeε ra, a fa Yesu fεma a sunbudeni. ⁴⁸ Koni Yesu naxa, “Yudasi, i n tan Muxuna Dii Xεmεn yanfama sunbun nan xɔn ma ba?”

⁴⁹ Xarandiin naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, feen naxan fama ligadeni Yesu ra, e na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, nxu xa nxɔ silanfanne tongo, nxu yεngεn so ba?”§ ⁵⁰ E tan nde yi Saraxarali

§ 22:49: Silanfanna: Sofane yεngεso dεgεmana.

Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sege a ma.
⁵¹ Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “A lu.” Yesu yi a yiin sa na xemen tunla ma, a kendeya.

⁵² Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine nun yamaan fonne xa naxanye faxi a suxudeni, a naxa, “E bata fa silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma alo gbalotɔɔn nan n tan na ba?”

⁵³ N yi e fema Ala Batu Banxini nun lɔxɔ yo lɔxɔ, e mi kata e yi n suxu. Koni e waxatin na a ra iki e nun dimin senbena.”

Piyeri yi a me Yesu ra

Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27

⁵⁴ E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singen konni, Piyeri yi bira a fɔxɔ ra koni e yi tagi kuya. ⁵⁵ E yi teen sa kiti saden tanden tagi, e yi a dɔxɔ mɛnni. Piyeri yi dɔxɔ e fema. ⁵⁶ Walike naxanla nde a to dɔxi teen xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a mato ki fani, a naxa, “Xemɛni ito fan yi a fɔxɔ ra nun yati!”

⁵⁷ Piyeri yi a tandi, a naxa, “Ee! I tan naxanla, n mi a kolon mumɛ!” ⁵⁸ A mi bu na xanbi ra xemɛna nde fan yi a to, a naxa, “A tan nan nde i tan fan na!”

Koni Piyeri yi a yabi a naxa, “Ee! I tan xemɛna, a tan se mi n tan na de!”

⁵⁹ Awa, waxatidi danguxina, xemɛna nde fan yi a fala a xa a sɔbɛɛn na, a naxa, “Sike yo mi naxan yi, xemɛni ito yi a fɔxɔ ra nun amasɔɔ Galile kaan nan a tan fan na!”

⁶⁰ Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan xemɛna, i naxan falama, n mi na kolon!”

Awa, a yi falan tima waxatin naxan yi, dontonna yi wuga mafuren! ⁶¹ Marigin yi a firifiri, a Piyeri mato. Piyeri yi a miri Marigina falan ma alo a fala kii naxan yi, a naxa, “Benun dontonna xa wuga to, i a falama nen dɔxɔ saxan a i mi n kolon.” ⁶² Piyeri yi mini, a sɔxɔɛ wugan ti!

E yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ
Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65

⁶³ Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ. ⁶⁴ E yi a yɛɛn maxidi, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde i bɔnbɔxi? Nabiya falane ti nxu xa.” ⁶⁵ E yi a makonbi han!

E yi Yesu ti muxu gbeene yɛtagi
Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24

⁶⁶ Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fɛma. ⁶⁷ E yi a fala, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa.”

A yi e yabi, a naxa, “Xa n na a fala ε xa, ε mi lama n na. ⁶⁸ Xa n na ε maxɔdin, ε mi n yabɛ, ⁶⁹ koni fɔɔ iki ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn dɔxɔma nen Ala Sɛnbɛmaan yiifanna ma.”

⁷⁰ E birin naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na nayi ba?” A yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata a fala. A tan nan n tan na.”

⁷¹ E yi a fala, e naxa, “En mako mi fa sere ma sɔnɔn! En tan yɛtɛɛn bata a xuiin mɛ!”

23

E siga Yesu ra Pilati fɛma

Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-

38

¹ Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fɛma, ² e a kansun fɔlɔ na yi, e naxa, “Nxu bata xɛmɛni ito suxu, a nxɔ siyani murutɛma. A yi a falɛ e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”

³ Awa, Pilati yi a maxɔdin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”

⁴ Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa, “N mi xɛmɛni ito yalagi fe toxi hali!”

⁵ Koni e mɔn yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xɔn ma! A fɔlɔxi Galile nin han sa dɔxɔ Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”

⁶ Pilati ito mɛ waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Galile kaan nan xɛmɛni ito ra ba?” ⁷ A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode yi kuntigiyani dɛnaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalɛn taani na waxatini.

Yesu Herode fɛma

⁸ Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasɔtɔ a bata yi Yesu a fe mɛ nun! A xɔnla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A yi waxi a xɔn ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee lige. ⁹ Nanara, Herode yi Yesu maxɔdin sanja ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi hali fala

keden peen na! ¹⁰ Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi Yesu kansun kati! ¹¹ Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafɛya kati! E yi doma faɲin nagodo a ma, e yi a raxɛɛ Pilati ma. ¹² Na lɔxɔn yɛɛni Pilati nun Herode yi findi xɔyimane ra amasɔtɔ e mi yi rafan e bode ma nun.

E Yesu faxa feen nagidi

Matiyu 27.15-26, Maraka 15.6-15, Yoni 18.39-19.16

¹³ Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e malan, ¹⁴ a yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa xɛmɛni ito ra n fɛma, a a yamaan namurutɛma. Nba, n bata a fɛsɛfɛsɛ ɛ yɛɛ xɔri. E a kansunxi fe ɲaxin naxanye ra, n mi a sɔn toxi hali keden. ¹⁵ Herode fan mi a sɔn toxi. Nanara, a bata a raxɛɛ n ma, xɛmɛni ito mi fe yo ligaxi a faxɛ naxan ma. ¹⁶ Awa, n xa a bɔnbɔ, n yi a beɲin.”

¹⁷ Bayo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali waxatine yi, fɔ Pilati xa muxu keden namini nɛn kasoon na e xa. ¹⁸ Muxune birin yi sɔnxɔ, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba beɲin nxu xa!” ¹⁹ Baraba yi kasoon na murutɛn nun muxu faxa feen nan ma taani.

²⁰ A xɔli yi Pilati ma a xa Yesu beɲin. Nanara, a mɔn yi yamaan xili. ²¹ Koni e mɔn yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

²² Pilati yi a fala e xa sanɲa ma saxan, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi? N mi fe ɲaxi yo toxi a ra a faxɛ naxan ma. N xa a bɔnbɔ, n yi a beɲin.”

²³ Koni e lu sɔnxɔɛ, e yi e xuini te, e naxa, a Yesu xa gbangban wudin ma. E kui feen yi liga e sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra. ²⁴ Nanara, Pilati yi a kitin bolon alo e a fala a xa kii naxan yi. ²⁵ E waxi xɛmɛn naxan xɔn

ma, a na beɓin e xa naxan sa kason na muruten nun muxu faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e rafan feen liga a ra.

E yi Yesu gbangban wudin ma

Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27

²⁶ E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin ma waxatin naxan yi, e lan xεmεna nde ra, a xili Simɔn Sireni kaana. A kelima xεεn ma siga taani. E yi a suxu, e Yesu gbangban wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu fɔxɔ ra.

²⁷ Muxu wuyaxi yi bira a fɔxɔ ra. Naxanla ndee yi e ye nun, ne yi e yiin sa e xun ma, e gbelegbele a fe ra. ²⁸ Yesu yi a yeε rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yerusalɛn ɲaxanle, ε nama wuga n tan ma fe ra, koni ε wuga ε yeεε nun ε diine fe ra.

²⁹ Amasɔɔ lɔxɔna nde fama, muxuna nde a falama nɛn fa fala, ‘Sewan gbantane xa, sewan ɲaxanle xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.’ ³⁰ Nayi, muxune a falama nɛn geyane xa, e naxa, ‘E bira nxu fari,’ e yi a fala yire matexine xa, e naxa, ‘E nxu ye maluxun.’ ³¹ Amasɔɔ xa fe sifani itoe liga wudi xinden na, nanfe ligama wudi xaren na nayi?”

³² E fe ɲaxi raba firinne fan tongo, a e xa faxa Yesu fεma. ³³ E na yiren li waxatin naxan yi naxan xili “xun xɔri yirena,” e Yesu gbangban wudin ma na yi e nun fe ɲaxi raba firinne, keden a yiifanna ma, bodena a kɔmεnna ma. ³⁴ Yesu naxa, “N Fafe, e mafelu, amasɔɔ e naxan ligama e mi na kolon.”

Awa, e yi masensenna ti lan a dugine yitaxun feen ma. ³⁵ Yamaan yi ti na yi, e lu Yesu matoε.

Yamaan kuntigine yi a magele, e naxa, “A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na, a xa a yete rakisi!”

³⁶ Sofane fan yi a magele, e fa a fema, e yi minse muluxunxin ti a xa. ³⁷ E yi a fala, e naxa, “Xa Yahudiyane mangan nan i tan na, i yete rakisi.”

³⁸ E falani itoe sebe a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan ni ito ra.”

³⁹ Fe jaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi a fema, na nde keden yi a rayelefu, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I yete rakisi e nun nxu tan fan!”

⁴⁰ Koni bonna yi a maxadi, a naxa, “I mi gaxue Ala ye ra ba? En tan fan yalagin nan bun ma be yi. ⁴¹ Koni en gbeen lanxi, amasoto en na en ma fe jaxin saranna nan sotoma ito ra. Koni a tan mi fe jaxi yo ligaxi.” ⁴² A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Yesu, i na fa i ya Mangayani waxatin naxan yi, i xa i xaxili lu n xon ma!”

⁴³ Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N xa jondin fala i xa, i luma n fema nen ariyanna yi to.”

Yesu faxa fena

Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-

30

⁴⁴ Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so yamanan yiren birin yi han se din waxatin yi maso. ⁴⁵ Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bo firinna ra. ⁴⁶ Yesu yi a xuini te kati, a naxa, “N Fafe, n bata n niin so i yii.”* A na fala xanbini, a faxa.

* **23:46:** Yaburin 31.6

⁴⁷ Feen naxan liga, sofa kεmεn kuntigin yi na to, a yi Ala tantun, a naxa, “Muxu tinxinxin yatin nan yi ito ra!”

⁴⁸ Muxun naxanye fa fe yigbεdeni, a feen naxanye ligaxi e yεε xɔri, e ne to waxatin naxan yi, e birin yi xεtε e konni, e yiin saxi e xun ma, e wugama. ⁴⁹ Naxanye birin yi Yesu kolon ki faji e nun jaxanla naxanye bira a fɔxɔ ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire makuyeni, e lu feni itoe matoε.

Yesu maluxun fena

Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42

⁵⁰ Xεmεna nde yi na nun, a xili Yusufu. A yi yamaan fonne yε. A yi fan, a yi tinxin. ⁵¹ A mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kεwanle ma. Arimate taan muxuna nde nan yi a ra, Yudaya yamanana. A yi Alaa Mangayaan nan mamεma. ⁵² A siga Pilati konni, a sa a maxɔdin Yesu binbina fe ma. ⁵³ A yi a binbin ba wudin kεε ra, a yi a kasangen. Awa, gaburun naxan gexi fanyeni alo faran yinla, muxε munma yi sa naxan kui singen, a yi sa a maluxun mεnni. ⁵⁴ Yuman nan yi a ra nun. Matabu Lɔxɔn bata yi maso nun.

⁵⁵ Naxanla naxanye bira Yesu fɔxɔ ra keli Galile, ne yi siga Yusufu fɔxɔ ra, e sa gaburun to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi kii naxan yi. ⁵⁶ E xεtε e konni, e sa se xiri jaxumεne nun latikɔnɔnna rafala a binbin xa.

E yi e matabu Matabu Lɔxɔni alo sariyana a fala kii naxan yi.

24

Yesu keli fena sayani

Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10

¹ Xati lɔxɔn xɔtɔn xɔtɔnni, ɲaxanle ture xiri ɲaxumɛn naxanye rafalaxi, e yi siga ne ra gaburu dɛɛn na. ² E yi a li gɛmɛn baxi gaburun dɛ ra. ³ E yi so gaburun kui koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi. ⁴ E kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e tɛɛna xɛmɛ dugi mayilenxi kan firinna e dɛxɔn ma. ⁵ ɲaxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin, e e ticine sin bɔxɔn ma. Na xɛmɛ firinne yi a fala ɲaxanle xa, e naxa, “Ɛ niiramaan fenma faxa muxune yɛ nanfera? ⁶ A mi be, a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin naxan yi, a naxan fala ɛ xa, ɛ xaxili lu na xɔn ma. ⁷ A naxa, ‘Ɔ Muxuna Dii Xɛmɛn xa so hake kanne yii, e yi a gbangban wudin ma, a soge saxandeni a keli sayani.’ ”

⁸ Na xanbi ra, a falane yi rabira ɲaxanle ma. ⁹ E xɛtɛ keli gaburu dɛɛn na, e sa na birin fala xarandii fu nun kedenna xa e nun a muxune birin. ¹⁰ ɲaxanli itoe nan a fala xɛrane xa, Mariyama Magadala kaan nun Yoyana nun Mariyama Yaki nga e nun ɲaxanla bonne, ne yi feni itoe fala xɛrane xa. ¹¹ Koni e yi a miri a ɲaxanle daxuya falan nan tixi, e mi la e ra mumɛ! ¹² Koni Piyɛri yi keli, a siga gaburu dɛɛn na, a yi a yigodo, a yi a yɛ masa gaburun kui, a kasangenna kui genla to saxi, a xɛtɛ a konni. Feen naxan ligaxi, a kabɛma na ra.

Yesu siga fena Emayusi Taani

Maraka 16.12-13

¹³ Na lɔxɔ yɛtɛni, muxu firin yi sigama taadina nde yi naxan yi xili Emayusi, e nun Yerusalɛn taan

yi tagi kuya ndedi. ¹⁴ Feen naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma. ¹⁵ E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a maso e ra, e birin yi lu sigε. ¹⁶ E yi a to koni hali na, e mi a kolon. ¹⁷ Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E sigama kiraan xɔn waxatin naxan yi, ε yi nanfe falama?”

E sunuxin yi ti. ¹⁸ Na nde keden, naxan yi xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, “I tan keden peen nan Yerusalɛn taani ba, naxan mi a kolon feen naxanye ligaxi mɛnni waxati danguxini itoe yi?”

¹⁹ A yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfe ne ra?”

E yi a yabi, e naxa, “Feen naxan ligaxi Yesu Nasarɛti kaan na. Nabi sɛnbɛ kanna nan yi a ra a falan nun kɛwanli Ala nun yamaan birin yɛtagi. ²⁰ Saraxarali kuntigine nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a faxesa. E yi a gbangban wudin ma. ²¹ Anu, nxu bata yi nxu yigi sa a yi nun fa fala a tan nan Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na ra, a ligan soge saxanna nan to, ²² naxanla ndee yi nxu tagi, ne nxu rakɔntɔfili nɛn. E siga nɛn gaburu dɛɛn na subaxani, ²³ e mi a binbin to, e xɛtɛ, e fa a fala nxu xa, a malekane mini nɛn e ma naxanye a fala e xa, a a niin bata bira ayi! ²⁴ Nxu lanfana ndee yi siga gaburu dɛɛn na, e sa a to alo naxanle a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na kii nin, koni e mi a to.”

²⁵ Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili mi na. Nabine feen naxanye birin fala ε xa, ε mi la ne ra ε bɔnɛni xulɛn! ²⁶ E mi a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa tɔrɔ feni itoe ra benun a xa so a binyeni?” ²⁷ Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a fe yi Kitabun kui, fɔlɔ Nabi Musaa Kitabun ma, han nabi gbɛtɛye, a na birin yɛba e xa.

²⁸ E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso menna ra, Yesu yi a liga alo a dangumatɔn na a ra. ²⁹ Koni e yi a raxete, e naxa, “Lu nxu fema amasoto kɔe somaan ni i ra, dimin yi so.” Nayi, a yi lu e fema. ³⁰ A dɔxɔ a degedeni e fema, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii. ³¹ E yeen yi rabi mafuren, e yi a kolon fa fala a Yesu na a ra. Koni a tunun e yetagi. ³² E yi a fala e bode xa, e naxa, “A ligaxi nen alo teen nan yi en kuiin ganma, a Kitabun feseesema en xa waxatin naxan yi kiraan xon ma.”

³³ E keli mafuren, e xete Yerusalen taani, e xarandii fu nun kedenna li malanxi denaxan yi e nun bonne. ³⁴ E yi a fala, e naxa, “Marigin bata keli sayani yati! Simon bata a to!”

³⁵ Feen naxan liga kiraan xon ma, muxu firinne yi ne yeba e xa, e Marigin kolon kii naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

Xarandiine yi Yesu to

Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, Kewanle 1.6-8

³⁶ E yi ito falama waxatin naxan yi, Marigin yeteen yi ti e tagi mafuren, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala xa e bɔnen xunbeli.”

³⁷ E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata muxun yelenna to. ³⁸ Koni a yi a fala e xa, a naxa, “E kuisanxi nanfera, sikena e bɔneni nanfera? ³⁹ E n yiine nun n sanne mato, e a kolonma nen a n tan nan a ra. E yiin din n na, e a toma nen nayi amasoto fati benden nun xonne mi muxun yelenni alo e a toma n tan yi kii naxan yi.”

⁴⁰ A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun a sanne yita e ra. ⁴¹ Sɛwan nun kabɛn yi a liga, e mi la a ra xulɛn. Nayi, a yi e maxɔdin, a naxa, “Donsena ε yii be ba?” ⁴² E yɛxɛ gilinxɪ dungin so a yii, ⁴³ a yi a tongo, a yi a don e yɛtagi.

⁴⁴ Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N yi ε fɛma waxatin naxan yi, n feni itoe nan fala ε xa. Feen naxan birin sɛbɛxi n ma fe yi Musaa Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune nun Yaburin kui, fɔ ne xa kamali nɛn.”

⁴⁵ A yi a liga e xaxili sɔtɔ alogo e xa Kitabuna feene famu. ⁴⁶ A yi a fala e xa, a naxa, “Ito nan sɛbɛxi fa fala Alaa Muxu Sugandixin xa tɔrɔ, a keli sayani a soge saxandeni. ⁴⁷ Tubi feen nun yulubi xafarin kawandin bama nɛn a xinli siyane birin xa, fɔlɔ Yerusalɛn taan ma. ⁴⁸ Feni itoe seren nan ε tan na. ⁴⁹ N Fafe Ala ε tuli sa naxan na, n tan yɛtɛɛn na rafama nɛn ε ma. Koni ε lu Yerusalɛn taani han na sɛnbɛn yi fa sa keli kore a godo ε xun ma.”

Yesu yi te ariyanna yi

Maraka 16.19-20, Kɛwanle 1.9-11

⁵⁰ Na xanbi ra, a siga e ra han Betani taani, a sa a yiini te dɛnaxan yi, a duba e xa. ⁵¹ A yi dubama e xa waxatin naxan yi, a keli e fɛma, a te ariyanna yi. ⁵² E to yelin a batuɛ, e sɛwaxi gbeen yi xɛtɛ Yerusalɛn taani. ⁵³ E yi lu Ala Batu Banxini waxatin birin, e lu barikan birɛ Ala xa.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012
Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unported disponible en ligne
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**
copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78